

**PAŃSTWOWY POWIATOWY
INSPEKTOR SANITARNY
W LIPSKU**

**Ocena stanu
bezpieczeństwa sanitarnego
powiatu lipskiego
za 2023 rok**

LIPSKO, marzec 2024 r.

Opracowanie zbiorowe

Autorzy rozdziałów:

I	–	Karolina Szarpak Olga Tracz-Gała Aneta Fundowicz
II	–	Aneta Kaczmarska
III i IV	–	Katarzyna Moskwa
V	–	Iwona Sosnowska
VI, VII i VIII	–	Jadwiga Nogieć
Wstęp		Aneta Fundowicz
Podsumowanie		
Skład		
Opracowanie		

Słownik skrótów

ASF	Afrykański pomór świń
GHP/GMP	Dobra Praktyka Higieniczna/Dobra Praktyka Produkcyjna
GIS	Główny Inspektor Sanitarny
HACCP	System Analizy Kontroli i Krytyczne Punkty Kontroli
IOŚ	Instytut Ochrony Środowiska
IŻŻ	Instytut Żywności i Żywienia
KPA	Kodeks postępowania administracyjnego
MPWIS	Mazowiecki Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny
MZ	Ministerstwo Zdrowia
NDP	Najwyższe dopuszczalne poziomy pozostałości środków ochrony roślin
NDS	Najwyższe dopuszczalne stężenie
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
NPZ	Narodowy Program Zdrowia
PLW	Powiatowy Lekarz Weterynarii
PIORIN	Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa
PIS	Państwowa Inspekcja Sanitarna
PPIS	Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny
PSO	Program Szczepień Ochronnych
PSSE	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna
RASFF	System wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach
SPZZOZ	Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej
WHO	Światowa Organizacja Zdrowia

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Niniejsze opracowanie jest chronione prawem autorskim.

Szanowni Państwo,

Wzorem lat ubiegłych zgodnie z art. 12a ust. 3 ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej przedkładam Państwu w załączeniu informację o stanie bezpieczeństwa sanitarnego powiatu lipskiego za rok 2023 i serdecznie zapraszam Państwa do zapoznania się z cyklicznie wydawanym przez PSSE w Lipsku raportem o stanie sanitarnym powiatu lipskiego.

Realizacja zadań statutowych odbywała się zgodnie z „Planem zasadniczych zadań na rok 2023 r.” obejmującym główne kierunki działania, zasadnicze zamierzenia oraz harmonogram nadzoru nad obiektami. Znaczną część działań stanowiły też interwencje i „działania akcyjne” nieplanowane, wynikające z potrzeb bieżącej sytuacji epidemiologicznej.

Niniejsze opracowanie stanowi raport o stanie sanitarnym i sytuacji epidemiologicznej powiatu lipskiego, wskazuje na najważniejsze zagrożenia, przyczyny ich powstawania oraz kierunki dalszych działań zapobiegawczych. Raport zawiera informację o warunkach higieny środowiska, higieny pracy w zakładach pracy, higieny procesów nauczania i wychowania, higieny wypoczynku i rekreacji, zdrowotnych żywności, żywienia i produktów kosmetycznych, higieniczno-sanitarnych, jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, w których są udzielane świadczenia zdrowotne, warunkach sanitarnych obiektów użyteczności publicznej oraz obejmuje działalność oświatowo-zdrowotną i promocję zdrowia.

Pragnę zwrócić Państwa uwagę, że działalność PIS ukierunkowana jest na ochronę zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych oraz zapobiegania powstawaniu chorób, w tym chorób zakaźnych i chorób zawodowych. Podejmowane działania służą zapewnieniu bezpieczeństwa sanitarnego mieszkańcom powiatu lipskiego poprzez sprawowanie zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego oraz prowadzenie działalności zapobiegawczej i przeciwepidemicznej w zakresie chorób zakaźnych i innych chorób powodowanych warunkami środowiska. Szczególne działania o szerokim zakresie prowadzone są w kierunku szerzenia oświaty zdrowotnej. Sytuację epidemiologiczną i stan sanitarny powiatu lipskiego opracowano na podstawie informacji i materiałów własnych zebranych podczas kontroli/wizytacji nadzorowanych obiektów i na podstawie przeprowadzonych dochodzeń epidemiologicznych.

Państwowa Inspekcja Sanitarna równoległe z rozwojem gospodarczym powiatu lipskiego systematycznie rozszerza swoje zadania w zakresie zdrowia publicznego.

W 2023 r. szczególny nacisk położony był na nadzór nad podmiotami gospodarczymi w zakresie wprowadzania do obrotu, udostępniania na rynku oraz stosowania w działalności zawodowej produktów kosmetycznych, substancji chemicznych i mieszanin.

W opracowaniu przedstawiono najważniejsze informacje dotyczące stanu sanitarnego powiatu lipskiego na dzień 31 grudnia 2023 r.

Państwowy Powiatowy
Inspektor Sanitarny
w Lipsku

Juwana Piskulko

Realizując zasadę pełnego dostępu opinii publicznej do informacji, dotyczącej bezpieczeństwa sanitarnego, pełny tekst raportu mogą Państwo znaleźć na stronie internetowej PSSE w Lipsku.

	SPIS TREŚCI	
	Wstęp.....	5
I	Sytuacja epidemiologiczna na terenie powiatu lipskiego.....	6
II	Obiekty komunalne.....	26
III	Ocena stanu sanitarnego zakładów pracy.....	30
IV	Środki zastępcze, prekursory narkotyków, substancje chemiczne.....	32
V	Obiekty żywności, żywienia.....	33
VI	Stan sanitarno-higieniczny zakładów nauczania i wychowania.....	40
VII	Działalność w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego.....	42
VIII	Działalność oświatowo-zdrowotna i promocja zdrowia.....	43
	Podsumowanie.....	48

WSTĘP

PPIS w Lipsku obejmuje zapobiegawczym i bieżącym nadzorem sanitarnym powiat lipski, w skład, którego wchodzi miasta Lipsko, Solec nad Wisłą, Sienno, Ciepeliów i gminy: Chotcza i Rzecznów. Teren objęty nadzorem zajmuje obszar ok 740 km² i liczy 31 686 mieszkańców (stan na 30 czerwca 2023 r.).

Głównym celem działania PIS jest zapobieganie powstawaniu chorób zakaźnych i zawodowych oraz ochrona życia i zdrowia ludzi przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych.

Zadanie to realizowane jest poprzez prowadzenie:

- działalności zapobiegawczej i przeciwepidemicznej w zakresie chorób zakaźnych oraz sprawowanie nadzoru nad warunkami higieniczno-sanitarnymi w placówkach służby zdrowia,
- nadzoru nad jakością wody oraz obiektami służącymi do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia przez ludzi oraz na potrzeby gospodarcze,
- nadzoru nad warunkami pracy oraz narażenia zawodowego na czynniki szkodliwe dla zdrowia w środowisku pracy,
- nadzór nad podmiotami zajmującymi się wytwarzaniem i/lub wprowadzaniem do obrotu produktów kosmetycznych, substancji chemicznych i mieszanin,
- nadzoru nad bezpieczeństwem żywności i żywienia zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa żywnościowego,
- nadzoru nad warunkami nauczania, wychowania, opieki oraz wypoczynku i rekreacji dzieci i młodzieży,
- nadzoru zapobiegawczego, w szczególności uzgadniania projektów, planów zagospodarowania przestrzennego, uzgadniania warunków zabudowy i zagospodarowania terenu pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych oraz uczestniczenie w dopuszczeniu do użytkowania obiektów budowlanych,
- działalności edukacyjnej i kształtowanie zachowań prozdrowotnych wśród mieszkańców powiatu.

W 2023 r. PSSE w Lipsku przeprowadziła łącznie 628 kontroli i pobrała 288 próbek do badań laboratoryjnych wody i środków spożywczych. Ponadto wykonano 514 oznaczeń fizycznych mających na celu ocenę obciążenia uczniów tornistrami oraz pomiary temperatury w pomieszczeniach placówek opiekuńczo-edukacyjnych.

Istotnym elementem działań PIS są przedsięwzięcia z zakresu edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia, począwszy od przedszkolaków po seniorów. Mają one na celu realizację krajowej i unijnej polityki prozdrowotnej opartej na identyfikacji zagrożeń i podejmowaniu działań profilaktycznych i zapobiegawczych.

PPIS w Lipsku od kilku lat włączony jest do funkcjonowania w centralnych systemach monitorowania sytuacji epidemiologicznej w skali krajowej i unijnej. W trakcie swoich działań współpracował z jednostkami samorządu terytorialnego z terenu powiatu lipskiego, służbami oraz innymi instytucjami. Bardzo dobra współpraca, jak również zaangażowanie wszystkich pracowników PSSE w Lipsku pozwoliły uzyskać efekty przedstawione w niniejszej *Ocenie stanu bezpieczeństwa sanitarnego powiatu lipskiego za 2023 rok*, a wnioski pozwalają zwrócić uwagę na potrzeby i kierunki działania w kolejnych latach.

I. SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA

1. Sytuacja epidemiologiczna w zakresie chorób zakaźnych

Choroby zakaźne i zakażenia stanowią nadal istotny problem zdrowia publicznego, zapobieganie i ich zwalczanie wśród ludzi jest nadal jednym z kluczowych zadań realizowanych przez PIS.

Zadania, które realizowane były w powiecie lipskim w 2023 roku to następstwo sytuacji epidemiologicznej chorób zakaźnych i zakażeń w powiecie, kraju i na świecie. Na podstawie zgłoszeń przypadków zachorowań, zakażeń i zatruc wpływających do Stacji z podmiotów leczniczych oraz informacji uzyskanych z innych źródeł prowadzona była rejestracja chorób zakaźnych pozwalająca na bieżący monitoring i ocenę sytuacji epidemiologicznej w powiecie oraz wczesne podejmowanie ewentualnych działań przeciwepidemicznych.

Opracowanie przedstawia dane dotyczące kształtowania się sytuacji epidemiologicznej chorób zakaźnych na terenie powiatu lipskiego w 2023 roku w porównaniu do roku 2022 oraz 2021.

W 2023 roku zaobserwowano wzrost zachorowań na salmonellozy, boreliozę, wirusowe zapalenie wątroby typu C, ospę i szkarlatynę.

Z powodu chorób zakaźnych, w ciągu całego roku, hospitalizowano ogółem 183 osoby. W okresie sprawozdawczym zarejestrowano 5 zgonów z powodu chorób zakaźnych.

W 2023 roku zarejestrowano 1 ognisko epidemiczne chorób przenoszonych drogą pokarmową wywołane przez *Salmonellę* (ognisko domowe). Dla porównania w roku ubiegłym nie zarejestrowano tego typu ognisk.

W ramach programu eradykacji *poliomyelitis* nadal systematycznie prowadzono monitoring ostrych, wiotkich porażień dziecięcych (OPW) (w związku z eradykacją zachorowań na *poliomyelitis* – choroby Heinego-Medina). W związku z prowadzeniem czynnego nadzoru systematycznie wykonywano comiesięczne kontrole na Oddziale Dziecięcym oraz Izbie Przyjęć wraz z Nocną i Świąteczną Opieką Zdrowotną w SPZOZ w Lipsku. Ponadto w podmiotach wykonujących działalność leczniczą przeprowadzono 18 kontroli zgłaszania do organów PIS zachorowań na choroby zakaźne.

Tabela 1. Zestawienie liczby zachorowań i zapadalności na choroby zakaźne w latach 2021–2023

Grupa chorób	Nazwa jednostki chorobowej	ROK 2023		ROK 2022		ROK 2021		UWAGI /dotyczące 2023r./	
		Liczba przypadków	Zapadalność na 100 tys. mieszkańców	Liczba przypadków	Zapadalność na 100 tys. mieszkańców	Liczba przypadków	Zapadalność na 100 tys. mieszkańców		
Choroby przenoszone drogą pokarmową	Salmonellozy	18	56,8	12	37,5	9	26,7	W porównaniu do lat poprzednich liczba zachorowań na Salmonellozy sukcesywnie wzrasta.	
	Zakażenia <i>Clostridium difficile</i>	38	119,9	39	122,0	45	133,4	W przeciągu ostatnich lat zakażenia <i>Clostridium difficile</i> utrzymują się na wysokim poziomie	
	Biegunka i zapalenie żołądkowo-jelitowe	11	34,7	16	50,1	7	20,57	W 2023 r. zaobserwowano spadek zachorowań.	
	Wirusowe zakażenia jelitowe ogółem	7	22,1	36	112,6	10	29,6	W roku 2023 r. zaobserwować można spadek zachorowań w porównaniu do lat wcześniejszych.	
Wirusowe zapalenia wątroby	Wirusowe zapalenie wątroby typu B	1	3,2	0	-	0	-	W roku 2023 zarejestrowano 10 zakażeń WZW typu C oraz 1 zakażenie WZW typu B.	
	Wirusowe zapalenie wątroby typu C	10	31,6	1	3,1	0	-		
Choroby przenoszone drogą kropelkową	Odra	0	-	0	-	0	-	Poziom zachorowań na świnkę utrzymuje się na podobnym poziomie.	
	Różyczka	0	-	0	-	0	-		
	Świnka (nagminne zapalenie przyusznic)	3	9,5	3	9,4	1	3,0		
	Krzusiec	0	-	0	-	0	-		
	Grypa potwierdzona wynikiem szybkiego testu antygenowego	54	170,4	Brak raportowania	-	Brak raportowania	-		Od dnia 25 lutego 2023 r. zgłoszeniu podlegają zachorowania na grypę potwierdzone dodatnim wynikiem szybkiego testu antygenowego
	Gruźlica	3	9,5	3	9,4	1	3,0		Poziom zachorowań na gruźlicę utrzymuje się na podobnym poziomie.
Inne choroby zakaźne	Borelioza (choroba z Lyme)	46	148,3	26	81,3	15	44,5	W ostatnich latach obserwuje się wzrost zachorowań na boreliozę.	
	Pokąsania przez zwierzęta	63	-	41	-	30	-	10 osób zaszczepiono p/ko wścieklicznie po narażeniu.	
	Tęžec	0	-	0	-	0	-		
	Róża	6	18,9	2	6,3	2	5,9		
	Choroby przenoszone drogą płciową, w tym zakażenia wirusem HIV i zachorowania na AIDS	0	-	4	12,5	0	-	Ostatnie zakażenie wirusem HIV w powiecie odnotowano w 2013r.	

Źródło: opracowanie własne

Zachorowania na grypę i Covid-19

W 2023 roku zmianie uległo raportowanie zachorowań na grypę. Od 7 lipca 2023 r. zniesiono obowiązek składania przez placówki medyczne do PIS sprawozdań MZ-55 "Tygodniowy, dzienny meldunek o zachorowaniach i podejrzeniach zachorowań na grypę". Natomiast od dnia 25 lutego 2023 r. zgłoszeniu podlegały:

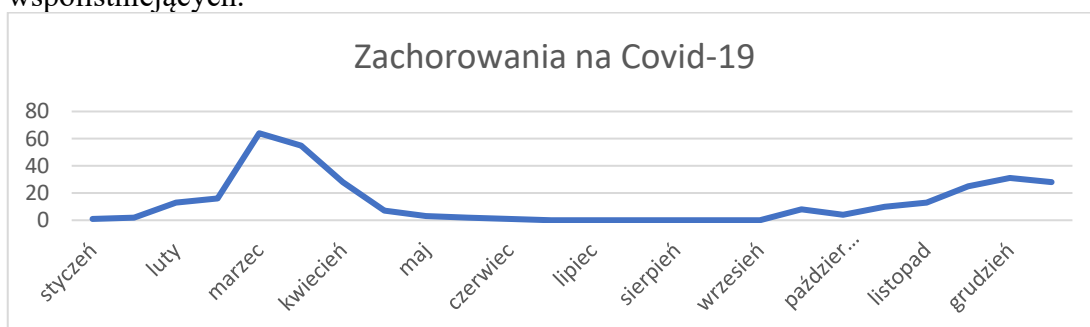
- zachorowania na grypę potwierdzone dodatnim wynikiem szybkiego testu antygenowego lub badania laboratoryjne mające na celu izolację wirusa grypy lub wykrycie kwasu nukleinowego wirusa grypy,
- zakażenia RSV - zachorowania potwierdzone dodatnim wynikiem szybkiego testu antygenowego lub badań laboratoryjnych mających na celu izolację wirusa RSV lub wykrycie kwasu nukleinowego RSV.

W 2023 roku zarejestrowano 34 zakażenia wirusem RSV oraz 54 zachorowania na grypę potwierdzone wynikiem szybkiego testu antygenowego.

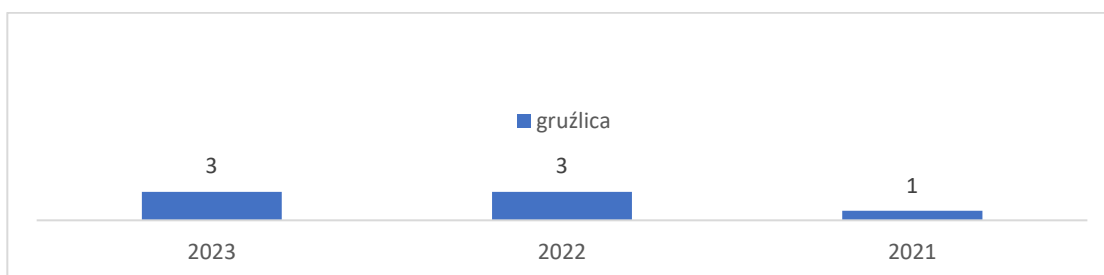
Wykres 1. Rozkład zachorowań na grypę potwierdzonych wynikiem szybkiego testu antygenowego

W roku 2023 spośród 311 zakażonych wirusem SARS-CoV-2, 63 osoby wymagało hospitalizacji, a 5 osób zmarło z powodu zakażenia oraz chorób współistniejących.

Wykres 2. Liczba zachorowań na COVID-19 według miesięcy w 2023 r.

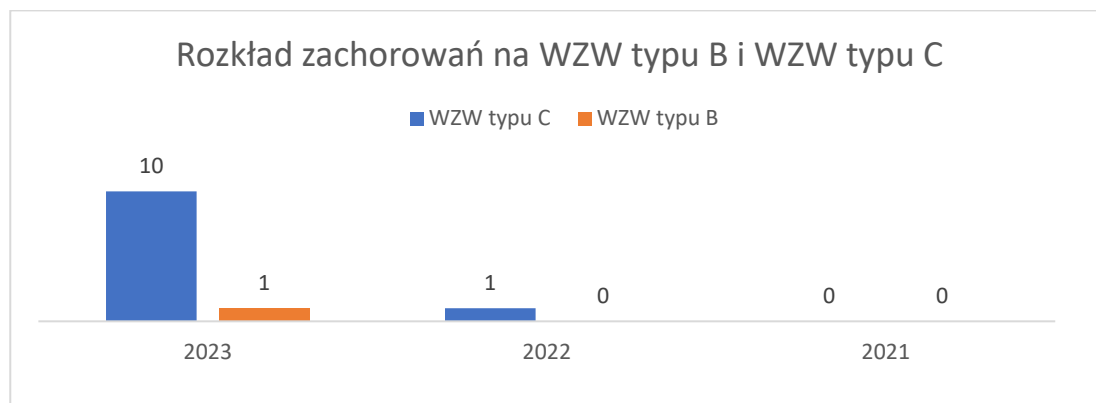
Zachorowania na gruźlicę

Wykres 3. Rozkład zachorowań na gruźlicę w latach 2021-2023

W 2023 roku zachorowało tyle samo osób co w roku poprzednim. Spośród osób chorujących na gruźlicę 2 osoby to mężczyźni oraz 1 kobieta, wszystkie osoby w wieku powyżej 45 lat. Nie odnotowano zachorowań na gruźlicę wśród dzieci i młodzieży.

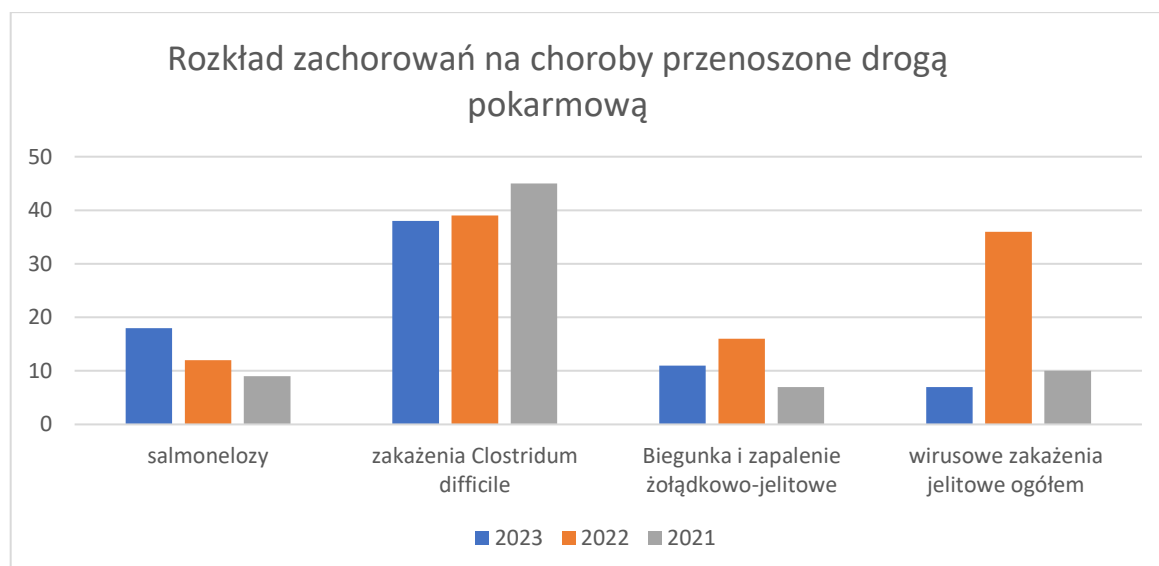
Zachorowania na WZW typu B/C

Wykres 4. Rozkład zachorowań na WZW typu B i WZW typu C w latach 2021-2023

W 2023 roku zarejestrowano, aż 10 przypadków zachorowania na przewlekłe i bliżej nieokreślone wirusowe zapalenie wątroby typu C (dla porównania w roku 2022 zarejestrowano tylko 1 zachorowanie na wyżej wymienioną jednostkę chorobową). Chorych poinformowano o konieczności przyjęcia szczepionki przeciwko WZW typu B zgodnie z częścią I B PSO. Ponadto w 2023 roku zarejestrowano 1 zachorowanie na WZW typu B. Dla porównania w latach 2019-2022 nie zarejestrowano nowych przypadków zachorowań na przewlekłe wirusowe zapalenie wątroby typu B.

Zachorowania na choroby przenoszone drogą pokarmową

Wykres 5. Rozkład zachorowań na choroby przenoszone drogą pokarmową w latach 2021-2023.

W 2023 roku zarejestrowano 38 przypadków zakażeń jelitowych wywołanych przez: *Clostridium difficile*. Dla porównania w 2022 roku zarejestrowano 39 zachorowań tego typu.

W porównaniu z analogicznym okresem ubiegłego roku w powiecie lipskim liczba zachorowań na biegunkę i zapalenie żołądkowo-jelitowe spadła. W 2023 roku zarejestrowano ogółem 11 przypadków zachorowań na biegunkę i zapalenie żołądkowo-jelitowe BNO, o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu (zapadalność 34,7 na 100 tys. mieszkańców), w tym u dzieci do lat 2 zarejestrowano 4 przypadki. Natomiast w 2022 roku zarejestrowano ogółem 16 przypadków zachorowań na biegunkę i zapalenie żołądkowo-jelitowe BNO, o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu (zapadalność 50,1 na 100 tys. mieszkańców), w tym u dzieci do lat 2 zarejestrowano 2 przypadki.

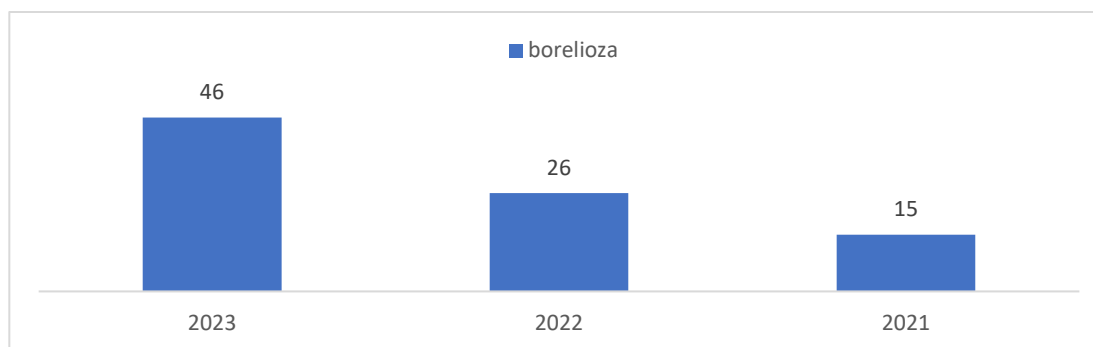
W porównaniu do roku poprzedniego odnotowano znaczny spadek zachorowań pokarmowych o etiologii wirusowej. W roku sprawozdawczym zarejestrowano łącznie tylko 7 przypadków, co daje zapadalność 22,1 na 100 tys. mieszkańców (w 2022 r. – 36 przypadków, zapadalność 112,6 na 100 tys.). W tym 1 przypadek zachorowania wywołany przez rotawirusy, 6 przypadków spowodowanych przez adenowirusy.

Spośród ogólnej liczby zarejestrowanych zachorowań na wirusowe zakażenie jelitowe, 2 przypadki zachorowań wystąpiło u dzieci do lat 2 (w roku 2022 zarejestrowano 5 przypadków tego typu zachorowań u dzieci do 2 lat).

Choroby zakaźne przenoszone drogą płciową

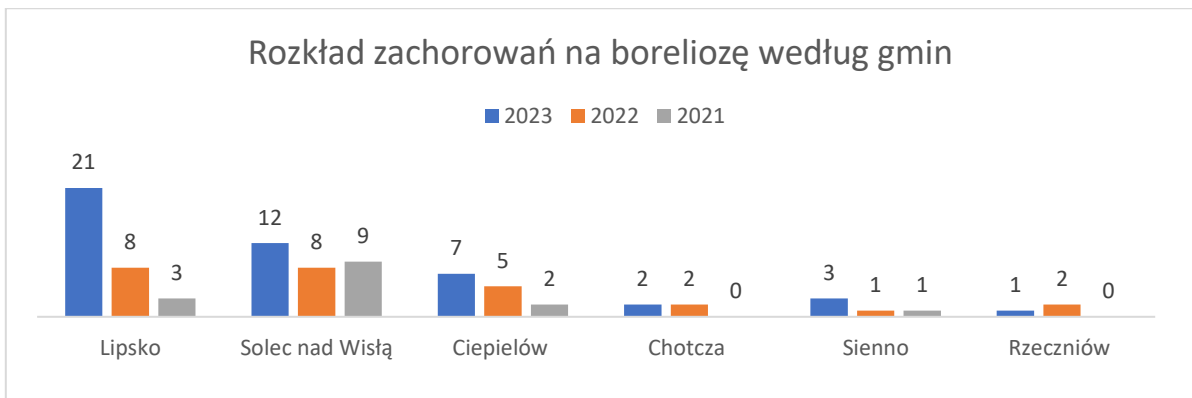
W zakresie nadzoru epidemiologicznego nad zachorowaniami na choroby przenoszone drogą płciową, Sekcja Epidemiologii PSSE w Lipsku prowadzi rejestr tych zachorowań. W 2023 roku nie odnotowano zachorowań na choroby przenoszone drogą płciową. Natomiast w roku poprzednim zarejestrowano 3 przypadki zachorowania na kiłę - w tym 1 zachorowanie na kiłę wczesną oraz 1 przypadek zachorowania wywołany przez Chlamydie.

Borelioza

Wykres 6. Rozkład zachorowań na boreliozę w latach 2021-2023

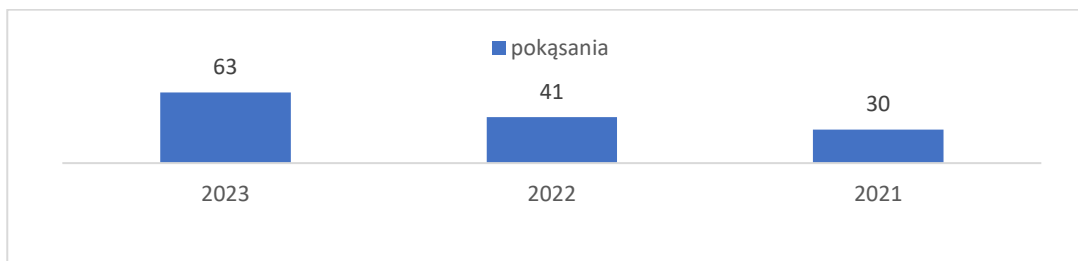
Jak wynika z przedstawionych danych, w porównaniu z poprzednim rokiem można zauważyć wzrost liczby zachorowań na boreliozę – chorobę z Lyme, w 2023 roku wynosiła 46 przypadków, a w 2022 r. wynosiła 26 przypadków. W ubiegłych latach liczba zachorowań na boreliozę kształtowała się następująco: w 2015 r. - 14 zachorowań, w 2016 r. - 32 przypadki, 2017 r. – 31, 2018 r. – 31, 2019 r.- 39, 2020 r. – 40, 2021 r. – 15 przypadków zachorowania na boreliozę. Spośród, odnotowanych w minionym roku, 46 przypadków ww. zachorowania, w 41 przypadkach boreliozy określono wczesną postać choroby (rumień wędrujący), w 4 przypadkach późną postać stawową oraz 1 postać neuroboreliozy.

Wykres 7. Porównanie zachorowań na boreliozę w gminach powiatu lipskiego w latach 2021-2023

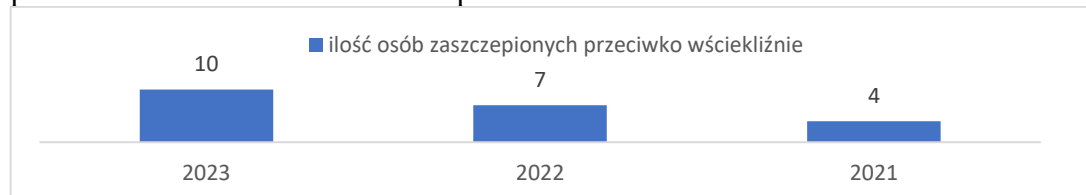
Najwięcej przypadków boreliozy wystąpiło wśród mieszkańców miasta i gminy Lipsko, aż 21 przypadków zachorowań.

Narażenie na wściekliznę

Wykres 8. Liczba pokąsań w latach 2021-2023

W 2023 r. na terenie powiatu lipskiego doszło do 63 pokąsań ludzi przez zwierzęta. Sprawcami pokąsań były najczęściej zwierzęta domowe; 46 pokąsań przez psy, 15 pokąsań przez koty, 2 przypadki pogryzienia przez dzikiego szczura. Z powodu braku możliwości obserwacji sprawcy pokąsania, w 10 przypadkach konieczne było podjęcie działań profilaktycznych w postaci poekspozycyjnych szczepień przeciwko wściekliznie. W okresie sprawozdawczym szczepienia przeciwko wściekliznie były koniecznością ze względu na pokąsanie przez nieznanne zwierzęta (psy, koty, szczury), które po pogryzieniu zbiegły i nie były poddane obserwacji weterynaryjnej. Ponadto w 4 przypadkach zwłoki zwierząt (2 koty oraz 2 psy) zostały poddane badaniu pośmiertnemu celem zbadania i wykluczenia wścieklizny. Dodatkowo 3 osoby pokąsane przez nieznanne zwierzęta (koty i psa) – (brak możliwości określenia właściciela zwierzęcia oraz miejsca pobytu) nie wyraziły zgody na poddanie się szczepieniom przeciwko wściekliznie co zostało potwierdzone oświadczeniami.

Wykres 9. Liczba osób zaszczepionych przeciwko wściekliznie w latach 2021-2023

W pozostałych przypadkach Sekcja Epidemiologii PSSE w Lipsku współpracowała z PIW w Lipsku, aby po ustaleniu zwierzęcia, będącego sprawcą pokąsania, zwierzę było objęte nadzorem weterynaryjnym. W 50 przypadkach u obserwowanych zwierząt wykluczono wściekliznę.

Inne choroby zakaźne

W roku sprawozdawczym odnotowano także pojedyncze zachorowania na takie choroby jak: giardioza (lamblioza), mikobakteriozy – inne i BNO, kleszczowe zapalenie mózgu, posocznica wywołana przez *Streptococcus pneumoniae*, grypa potwierdzona badaniami laboratoryjnymi. Ponadto odnotowano 4 zachorowania na wirusowe zapalenie opon mózgowych inne określone i nieokreślone oraz 361 przypadków zachorowań na ospę wietrzną i 28 przypadków zachorowań na płonicę (szkarlatynę).

2. Nadzór nad realizacją szczepień ochronnych

Profilaktyka chorób zakaźnych w znacznym stopniu opiera się na szczepieniach ochronnych. Celem szczepień jest zapewnienie odporności zarówno indywidualnej jak również populacyjnej. Skuteczność szczepień w przypadku odporności osobniczej zależy od indywidualnych cech organizmu, natomiast w odporności populacyjnej, zależy od ilości osób zaszczepionych. Im wyższy odsetek osób zaszczepionych, tym mniejsze ryzyko szerzenia się chorób zakaźnych.

W 2023 r. prowadzony był nadzór nad uodpornieniem dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych powiatu lipskiego w ramach Programu Szczepień Ochronnych (PSO), ogłoszonego w formie komunikatu Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 28 października 2022 r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na rok 2023 (Dz. Urz. Ministra Zdrowia z 2022 r. poz. 113) oraz nowelizacji komunikatu Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 29 września 2023 r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na rok 2023 (Dz. Urz. Ministra Zdrowia z 2023 r. poz. 87), a także w oparciu o rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 2077, z późn. zm.). W Polsce obowiązkiem szczepień objęte są przede wszystkim dzieci i młodzież do 19 roku życia oraz osoby z grup ryzyka tj.:

- 1) osoby wykonujące zawód medyczny,
- 2) uczniowie szkół i uczelni medycznych lub innych uczelni, w których jest prowadzone kształcenie na kierunkach medycznych,
- 3) osoby przewlekle chore w fazie zaawansowanej choroby nerek z filtracją kłębuszkową oraz osoby dializowane,
- 4) osoby szczególnie narażone na zakażenie w wyniku styczności z osobą zakażoną WZW typu B, które nie były szczepione p-ko WZW typu B,
- 5) osoby zakażone wirusem zapalenia wątroby typu C,
- 6) kobiety planujące ciążę, które nie były szczepione przeciw WZW typu B,
- 7) osoby przed lub po przeszczepieniu komórek krwiotwórczych, narządów wewnętrznych, splenektomii albo z asplenią, z zaburzeniami czynności śledziony,
- 8) osoby które miały styczność z chorym na błonicę,
- 9) osoby po urazie narażone na zakażenie tężcem,
- 10) osoby narażone na zakażenie wścieklizną po ekspozycji na zakażenie.

Obowiązek szczepień dotyczy osób przebywających w Polsce powyżej 3 miesięcy. Od tej reguły wyłączone są szczepienia przeciw błonicy, tężcowi i wściekliznie po narażeniu, które są wykonywane niezależnie od czasu przebywania na terenie Polski.

Prowadzenie nadzoru nad właściwą realizacją szczepień ochronnych należy do obowiązków pracowników Inspekcji Sanitarnej, w oparciu o ustawę z dnia 5 grudnia 2008r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2023 poz. 1284, z późn. zm.) oraz o ustawę o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2023 poz. 338, z późn. zm.). Obowiązek ten realizowany jest poprzez prowadzenie kontroli zgodnie z ustalonym harmonogramem. W ramach czynności kontrolnych w punktach szczepień pracownicy Inspekcji Sanitarnej dokonują przeglądu:

- 1) dokumentacji medycznej (karty uodpornienia) zapisów z wykonanych szczepień,

- zachowania właściwych terminów, przestrzegania PSO w części dotyczącej uprawnień do szczepień bezpłatnych;
- 2) sposobu przechowywania preparatów szczepionkowych, także w trakcie transportu z zachowaniem zasad zimnego łańcucha chłodniczego wymaganego dla preparatów szczepionkowych (sprzęt, sposób monitorowania temperatury w urządzeniach chłodniczych, zapisy z rejestru temperatur);
 - 3) warunków w jakich są wykonywane szczepienia ochronne, wyposażenie punktu szczepień: sprzęt, materiały, procedury;
 - 4) realizacji zapisów prawa odnoszących się do szczepień ochronnych w szczególności: zgłaszania niepożądanych odczynów poszczepiennych, sposobu dokumentowania wykonanych szczepień, realizowania zapisów dotyczących informowania pacjentów o szczepieniach ochronnych, gospodarki preparatami szczepionkowymi, sposobów przekazywania kart uodpornienia w przypadku zmiany świadczeniodawcy oraz sprawozdań ze szczepień.

Działalności kontrolnej PIS w Lipsku podlega 12 podmiotów leczniczych, wykonujących szczepienia ochronne w 18 punktach szczepień. W 2023 r. wykonano 21 kontroli w podmiotach realizujących szczepienia ochronne. Decyzji administracyjnych nie wydawano.

Podmioty lecznicze realizujące szczepienia ochronne zapewniają całodobowy monitoring temperatur w urządzeniach chłodniczych, służących do przechowywania preparatów szczepionkowych. W 2023 r. wpłynęło 1 zgłoszenie odnośnie przzerwania łańcucha chłodniczego podczas przechowywania preparatów szczepionkowych przeznaczonych do realizacji szczepień ochronnych. Zaistniała sytuacja była spowodowana awarią urządzenia chłodniczego. W trosce o bezpieczeństwo pacjentów Kierownik podmiotu podjął decyzję o utylizacji nieprawidłowo przechowywanych szczepionek. W związku z zaistniałym zdarzeniem PPIS w Lipsku podjął decyzję o przeprowadzeniu kontroli interwencyjnej, w trakcie której stwierdzono nieprawidłowe prowadzenie nadzoru nad zachowaniem łańcucha chłodniczego, podczas przechowywania preparatów szczepionkowych oraz wydano stosowne zalecenia określone w protokole kontroli. O zaistniałym zdarzeniu poinformowano Ministerstwo Zdrowia.

Na podstawie danych z NFZ o liczbie osób zapisanych do poszczególnych placówek opieki zdrowotnej oraz na podstawie danych uzyskanych ze sprawozdań w 10 podmiotach leczniczych stwierdzono rozbieżności w liczbie osób zapisanych i liczbie posiadanych kart szczepień. Do dyrektorów/kierowników podmiotów leczniczych wystosowano pisma z zaleceniami. Placówki, w których stwierdzono niezgodności zweryfikowały liczbę kart szczepień w stosunku do zapisanych i przesłały wyjaśnienia dotyczące tych nieprawidłowości. Głównymi przyczynami rozbieżności były: duża rotacja pacjentów, inny powiat zamieszkania/przynależności do lekarza POZ, emigracja ludności za granicę, wycofanie deklaracji przynależności do lekarza i brak aktywnego zapisu do innej przychodni.

Ocena stanu zaszczepienia dzieci i młodzieży w wieku poniżej 20 lat dokonywana jest wyłącznie na podstawie udokumentowanych szczepień ochronnych w kartach uodpornienia, przechowywanych w punktach szczepień.

PPIS w Lipsku w związku z zamieszkiwaniem uchodźców z Ukrainy na terenie powiatu lipskiego i przynależnością do lekarzy POZ podjął działania nadzorowe nad zwiększeniem stanu wszczepialności wśród dzieci obywatelstwa ukraińskiego oraz w związku z obchodami Europejskiego Tygodnia Szczepień przeprowadził na dniach otwartych akcję informacyjno-edukacyjną w celu udzielenia szczegółowych informacji na temat szczepień ochronnych, rodzajów szczepionek i ich bezpieczeństwa.

Poniższa tabela przedstawia stan zaszczepienia przeciwko chorobom zakaźnym dzieci i młodzieży w latach 2021-2023 r.

Tabela 2. Wykonawstwo szczepień w rocznikach podlegających szczepieniom ochronnym w 2023, 2022 i 2021 zgodnie z obowiązującym Programem Szczepień Ochronnych w 2023 r.

Rodzaj szczepienia	Rocznik urodzenia	Rodzaj szczepienia	Procentowe wykonawstwo szczepień w powiecie lipskim na podstawie sprawozdania MZ-54 za 2023 r.	Procentowe wykonawstwo szczepień w powiecie lipskim na podstawie sprawozdania MZ-54 w 2022 r.
p-ko gruźlicy	2023	Szczepienie noworodkowe	97,32%	-
	2022	Szczepienie noworodkowe	97,24%	97,79%
p-ko rotawirusom	2023	Szczepienie podstawowe	54,36%	-
	2022	Szczepienie podstawowe	88,40%	61,88%
p-ko wirusowemu zapaleniu wątroby typu WZW B	2023	Szczepienie pierwotne i uzupełniające	79,87%	-
	2022	Szczepienie pierwotne i uzupełniające	96,14%	83,98%
	2021	Szczepienie uzupełniające	97,57%	86,41%
p-ko błonicy, tężcowi, krztuścowi (DTP), <i>haemophilus influenzae</i> typu B	2023	Szczepienie pierwotne	42,95%	-
	2022	Szczepienie pierwotne i uzupełniające	93,92%	49,17%
	2021	Szczepienie uzupełniające	91,26%	33,01%
p-ko poliomyelitis	2023	Szczepienie pierwotne	44,30%	-
	2022	Szczepienie pierwotne i uzupełniające	93,92%	49,17%
	2021	Szczepienie uzupełniające	91,26%	33,50%
p-ko <i>Streptococcus pneumoniae</i>	2023	Szczepienie pierwotne	53,02%	-
	2022	Szczepienie pierwotne i uzupełniające	93,37%	61,33%
	2021	Szczepienie uzupełniające	93,69%	57,77%
p-ko odrze, śwince, różyczce	2022	Szczepienie podstawowe	82,87%	-
	2021	Szczepienie podstawowe	94,17%	69,42%
p-ko błonicy, tężcowi, krztuścowi (DTaP), p-ko poliomyelitis (6 rok życia)	2018	Szczepienie przypominające I dawka	71,85%	-
	2017	Szczepienie przypominające I dawka	93,88%	69,71%
p-ko odrze, śwince, różyczce (6 rok życia)	2018	Szczepienie przypominające	68,49%	-
	2017	Szczepienie przypominające	92,81%	72,26%
p-ko błonicy, tężcowi, krztuścowi (Tdap -14 rok życia)	2010	Szczepienie przypominające II dawka	86,12%	-
	2009	Szczepienie przypominające II dawka	96,30%	88,40%
p-ko błonicy, tężcowi (Td – 19 rok życia)	2005	Szczepienie przypominające III dawka	81,60%	-
	2004	Szczepienie przypominające III dawka	95,39%	82,86%

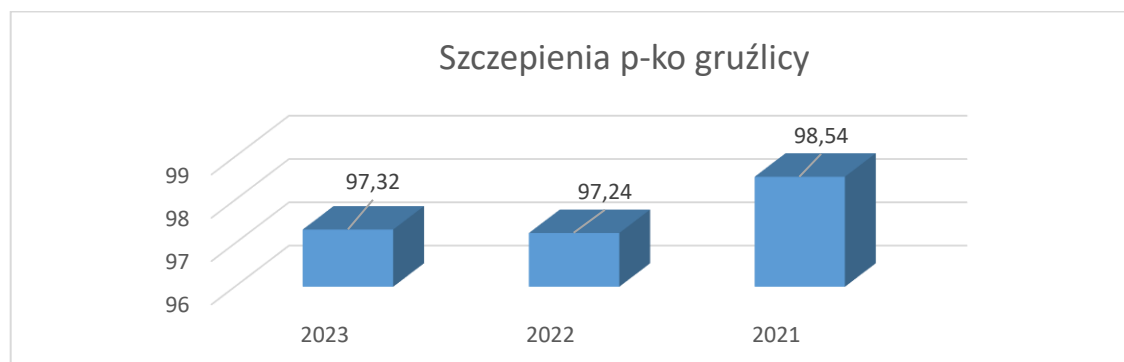
Źródło: opracowanie własne

Wskazana w tabeli analiza danych potwierdza, że wykonawstwo szczepień na terenie powiatu lipskiego u dzieci w roczniku 2022 oscyluje między 82,87%, a 97,24%.

Szczepienia u dzieci i młodzieży w rocznikach: 2023 r., 2018 r., 2010 r. i 2005 r. w minionym roku realizowane były na bieżąco, zgodnie z PSO.

WYKAZ OBOWIĄZKOWYCH SZCZEPIEŃ OCHRONNYCH BCG

Wykaz szczepień obowiązkowych rozpoczynają szczepienia noworodkowe, (wykonywane w pierwszej dobie życia dziecka). Są to szczepienia przeciw gruźlicy i przeciw wirusowemu zapaleniu wątroby typu B. Szczepienie przeciw gruźlicy zgodnie z aktualnymi rekomendacjami i obowiązującym PSO jest szczepieniem jednokrotnym. Celem tego szczepienia jest zabezpieczenie dzieci przed najcięższymi postaciami zakażenia. W przypadku niewykonania szczepienia zgodnie z PSO w pierwszej dobie życia należy to szczepienie uzupełnić do ukończenia 15 roku życia dziecka. Przyczyną braku szczepień w grupie dzieci do 12 miesiąca życia są najczęściej zwolnienie ze szczepień z powodu niskiej wagi urodzeniowej (wskazania medyczne), całkowita odmowa szczepień lub przesunięcie szczepień na późniejszy okres życia dziecka (na żądanie rodziców).

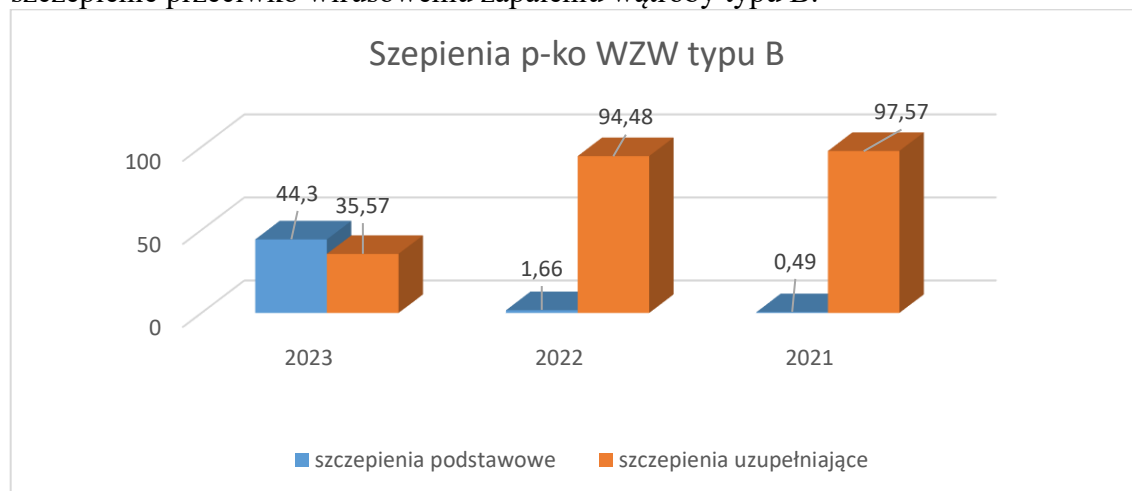

Wykres 10. Stan zaszczepienia przeciw gruźlicy w latach 2021-2023, wyrażony w procentach

Powyższy wykres wskazuje, że spada wykonawstwo szczepień przeciwko gruźlicy u dzieci.

WZW TYPU B

W pierwszej dobie życia dziecka następnym obowiązkowym szczepieniem po BCG jest szczepienie przeciwko wirusowemu zapaleniu wątroby typu B.

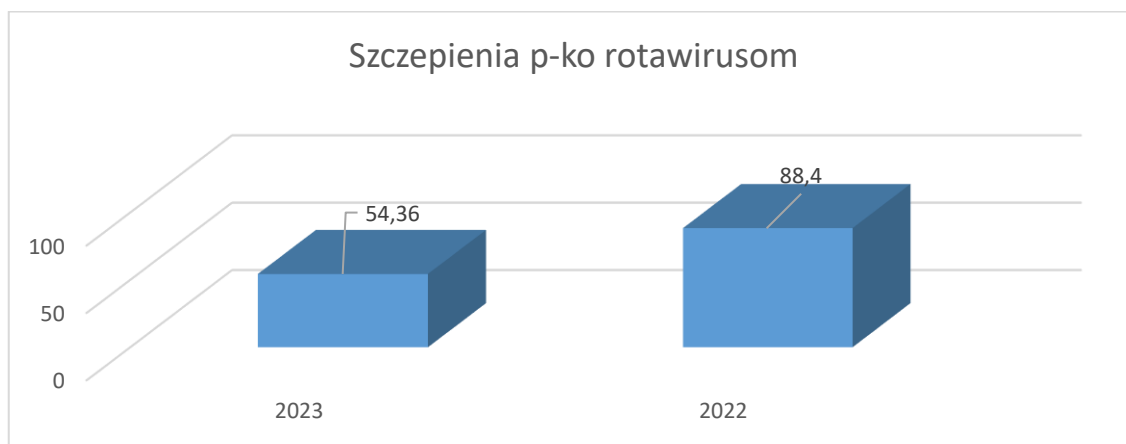

Wykres 11. Stan zaszczepienia dzieci przeciwko wirusowemu zapaleniu wątroby typu B w latach 2021-2023, wyrażony w procentach

Powyższy wykres ilustruje stan zaszczepienia dzieci w wieku do 3 lat przeciw WZW typu B w stosunku do ilości kart szczepień przechowywanych w punktach szczepień. Za osoby uznane za uodpornione przeciwko WZW typu B, uznaje się osoby, które otrzymały pełen cykl szczepień. Zgodnie z zaleceniami producenta optymalny schemat szczepień składa się z podania 2 dawek w odstępie co najmniej 4 tygodni i dawki uzupełniającej po 6 miesiącach od pierwszej dawki. Osoby, które nie otrzymały wymaganej ilości dawek szczepionki nie są uznawane za osoby zabezpieczone przed zachorowaniem. Z tego powodu stan zaszczepienia dzieci w pierwszym roku życia jest niższy niż dzieci powyżej 2 roku życia.

ROTAWIRUSY

Szczepienie przeciwko rotawirusom składa się z 2 lub 3 dawek podanych doustnie w odstępie przynajmniej 4 tygodni. Zaleca się podanie pierwszej dawki od ukończenia 6 tygodnia życia, ale nie później niż przed ukończeniem 12 tygodnia życia, a ostatniej – najlepiej przed ukończeniem 20-22 tygodnia życia. Szczepionki można podawać w czasie tej samej wizyty szczepiennej z innymi szczepieniami wskazanymi w Programie Szczepień Ochronnych. Od 2021 roku szczepienia przeciw rotawirusom są obowiązkowymi szczepieniami ochronnymi. Szczepionki przeciw rotawirusom zawierają żywe, osłabione wirusy. Rolą szczepionki jest ochrona przed ciężką biegunką wymagającą hospitalizacji. Z tej roli szczepionka wywiązuje się znakomicie – chroni 85-98% szczepionych dzieci przed hospitalizacją z powodu biegunki rotawirusowej.

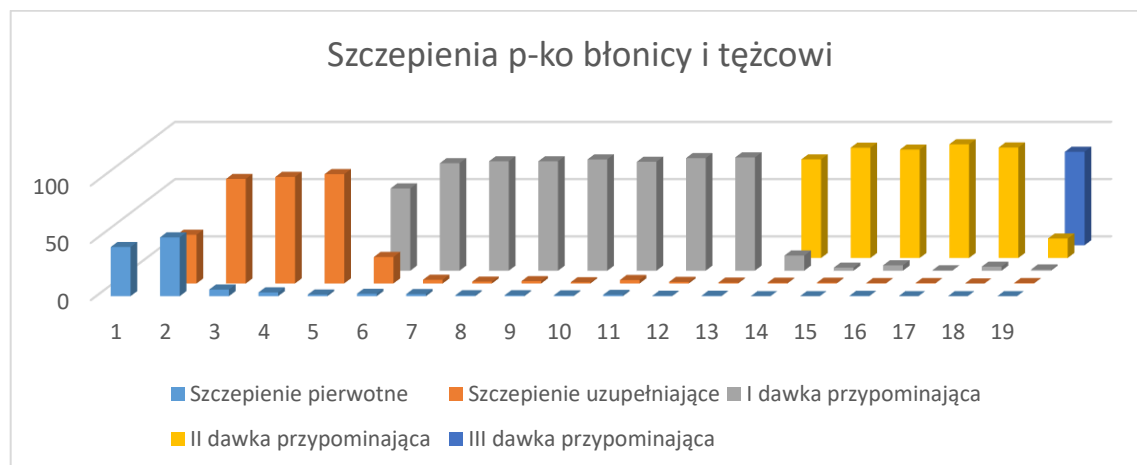
Wykres 12. Stan zaszczepienia dzieci przeciwko rotawirusom w latach 2022-2023, wyrażony w procentach

Powyższy wykres ilustruje stan zaszczepienia dzieci w 2023 i 2022 r. przeciwko rotawirusom w stosunku do ilości kart szczepień przechowywanych w punktach szczepień. Stan uodpornienia dzieci w 2022 r. jest stosunkowo niski ze względu na brak realizacji pełnego schematu szczepienia 3 dawkowego w związku z odroczeniami dzieci z przeciwwskazaniami zdrowotnymi.

BŁONICA I TĘŻEC

Szczepienie przeciwko błonicy i tężcowi jest kolejnym szczepieniem obowiązkowym dla dzieci i młodzieży do 19 roku życia. Szczepienie jest realizowane w postaci szczepionki skojarzonej przeciwko błonicy, tężcowi i krztuścowi (DTP/DTaP), a w przypadku przeciwwskazań do szczepień przeciw krztuścowi szczepionką DT (przeciw błonicy i tężcowi) lub jako szczepionka monowalentna D (przeciw błonicy). Szczepienie to, aby było skuteczne wymaga podania kilku dawek (2-3 dawki) w odstępach kilkutygodniowych i jednej uzupełniającej po kilku miesiącach. Pierwszą dawkę dzieci otrzymują w wieku niemowlęcym (3 dawki w pierwszym roku życia i jedna dawka przypominająca w drugim roku życia).

Prawidłowo przeprowadzone szczepienie zapewnia odporność na kilka lat. Wysoki odsetek osób zaszczepionych na błonicę i tężec zapewnia stabilną sytuację związaną z występowaniem tych chorób na podległym terenie. Przy czym szczepienie przeciw błonicy i tężcowi jest szczepieniem, które ma zabezpieczyć populację przez zachorowaniem. Utrzymanie właściwego poziomu odporności na zakażenie wymaga podawania dawek przypominających co 10 lat. W Programie Szczepień Ochronnych dawki przypominające po zakończeniu szczepień podstawowych podawane są w 6, 14 i 19 roku życia.

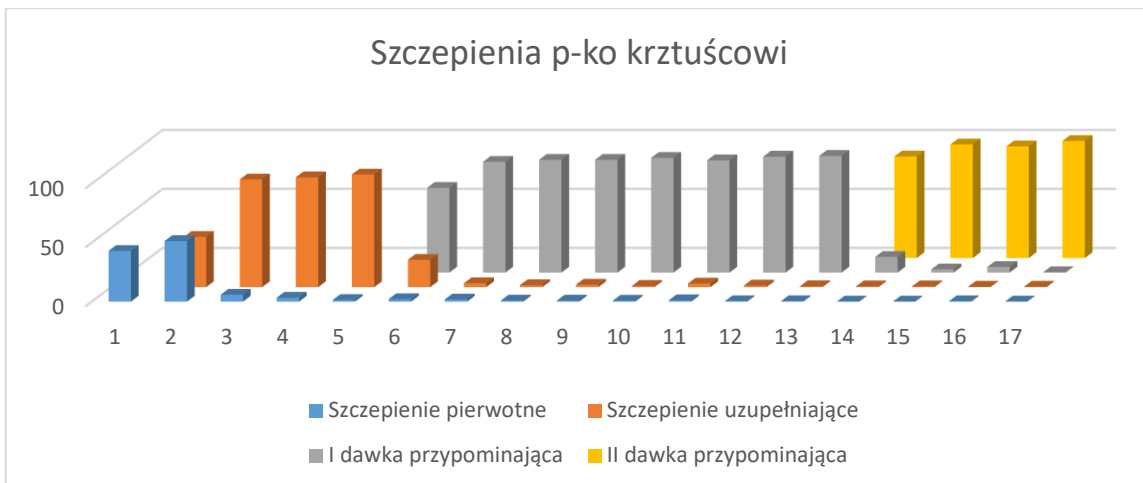

Wykres 12. Stan zaszczepienia dzieci i młodzieży do 19 roku życia przeciwko błonicy i tężcowi

KRZTUSIEC

Krztusiec jest chorobą szczególnie niebezpieczną dla niemowląt, dlatego też rozpoczęcie szczepień przeciw krztuścowi wpisane jest do PSO w pierwszych tygodniach życia dziecka. Jest ono wykonywane łącznie ze szczepieniem przeciw błonicy i tężcowi (z wykorzystaniem preparatów wieloskładnikowych np. DTP- 3 składnikowa szczepionka lub szczepionki 5-6 składnikowe). Stan zaszczepienia osób objętych obowiązkiem szczepień przeciw krztuścowi jest taki sam w stosunku do stanu zaszczepienia przeciw błonicy i tężcowi. Odporność po szczepieniu podstawowym utrzymuje się kilka lat, dlatego też wymaga dawek przypominających. Od roku 2004 do Programu Szczepień Ochronnych włączono do szczepień obowiązkowych dawkę przypominającą dla dzieci w 6 roku życia (DTaP), natomiast w roku 2016 polski kalendarz szczepień poszerzono o dawkę przypominającą dla dzieci w 14 roku życia (Tdap). Ponadto, szczepienie przeciwko krztuścowi zalecane jest osobom w 19 roku życia, młodym kobietom planującym ciążę oraz osobom pracującym z dziećmi (ochrona zdrowia, placówki opiekuńcze i wychowawcze, żłobki, przedszkola). Celem tych rekomendacji jest ochrona dzieci najmłodszych dla których źródłem zakażenia zwykle jest ich otoczenie (rodzice, opiekunowie, rodzeństwo, personel medyczny). Szczepienie otoczenia niemowląt i małych dzieci określane jest pojęciem strategii kokonowej.

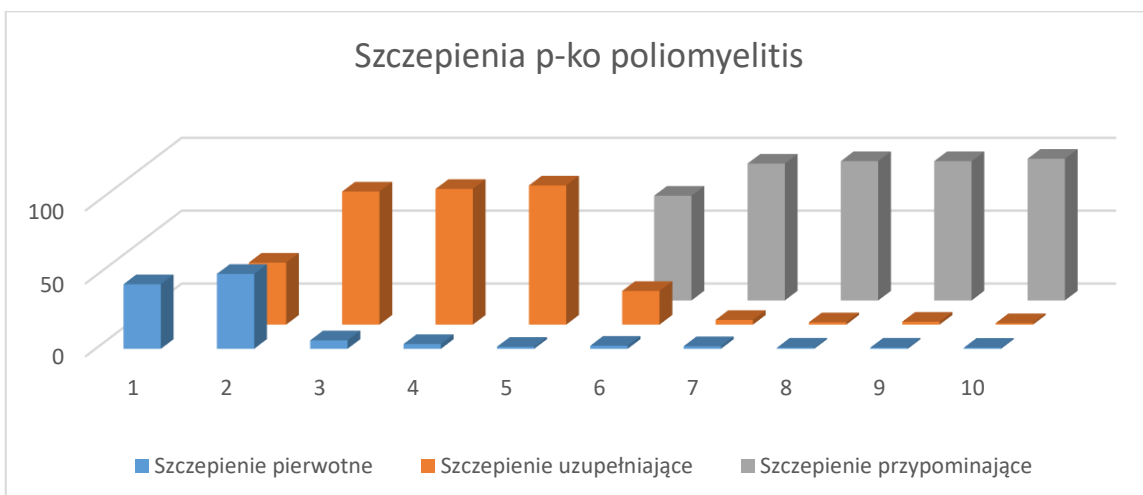
Prezentowany poniżej wykres odzwierciedla stan zaszczepienia dzieci do 14 roku życia w odniesieniu do danych na podstawie dostępnej dokumentacji szczepień.

Wykres 13. Stan zaszczepienia dzieci do 14 roku życia przeciwko krztuścowi w powiecie lipskim.

POLIOMYELITIS

Kolejnym szczepieniem obowiązkowym realizowanym u dzieci i młodzieży do 19 roku życia jest szczepienie przeciw *poliomyelitis*. Szczepienie to jest rozpoczynane w pierwszym roku życia (2 dawki), kolejna zamykająca podstawowy cykl przypada na drugi rok życia. Ostatnia dawka przypominająca jest podawana dzieciom w 6 roku życia. Szczepienie przeciw *poliomyelitis* jest wykonywane łącznie ze szczepieniami przeciw błonicy, tężcowi i krztuścowi. Obecna sytuacja w zakresie zabezpieczenia przed zachorowaniem na *poliomyelitis* wynikająca z realizacji obowiązku szczepień jest stabilna. Stan zaszczepienia przeciwko błonicy, tężcowi i krztuścowi oraz przeciw *poliomyelitis* jest porównywalny. Nieznaczne różnice w stanie zaszczepienia populacji podlegającej szczepieniom, wynikają ze stosowania oddzielnego podawania szczepionek oraz stosowania szczepionek skojarzonych pięcio- i sześciokładnikowych. Poniżej na wykresie przedstawiony jest stan zaszczepienia dzieci do 10 roku życia.

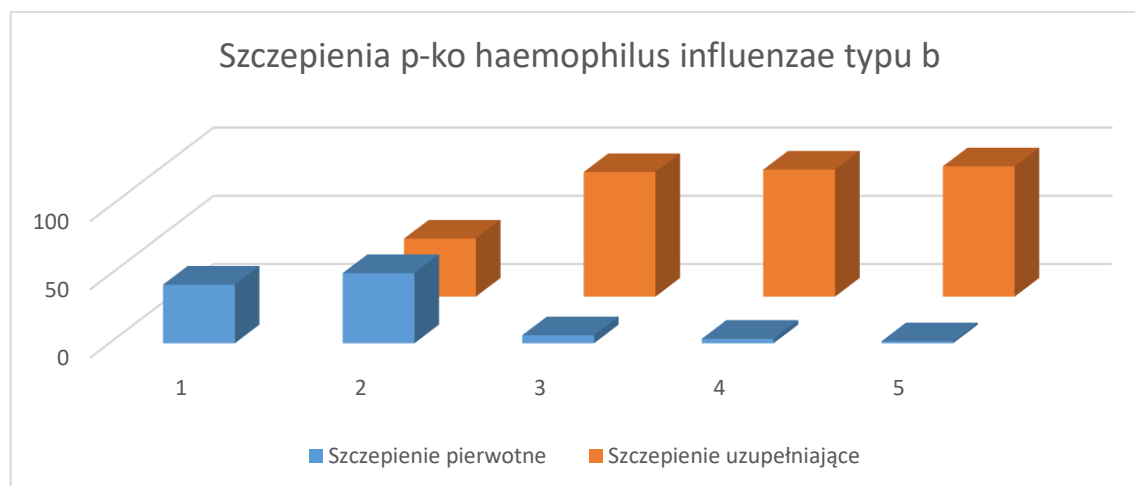
Wykres 14. Stan zaszczepienia dzieci do 10 roku życia przeciwko poliomyelitis

HAEMOPHILUS INFLUENZAE TYPU B

Do obowiązkowych szczepień ochronnych należy również szczepienie przeciw *haemophilus influenzae* typu b. Celem tego szczepienia jest wyeliminowanie i ograniczenie zakażeń wywołanych przez gram ujemną bakterię odpowiedzialną między innymi za ciężkie postaci zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych u małych dzieci. Grupą najbardziej zagrożoną tymi zakażeniami są dzieci do lat 5. Z tego też

powodu obowiązek szczepień przeciw temu zakażeniu obejmuje dzieci w grupie od ukończenia 6 tygodnia życia do ukończenia 5 roku życia. Cykl szczepień u dziecka rozpoczynany jest w drugim miesiącu życia i zwykle jest łączony ze szczepieniami przeciw błonicy, tężcowi i krztuścowi, nierzadko z wykorzystaniem preparatów pięcio- lub sześcioskładnikowych. Stan zaszczepienia jest porównywalny do wyżej wymienionych szczepień.

Poniższy wykres przedstawia stan zaszczepienia dzieci w grupie do 5 lat przeciw *haemophilus influenzae* typu b.

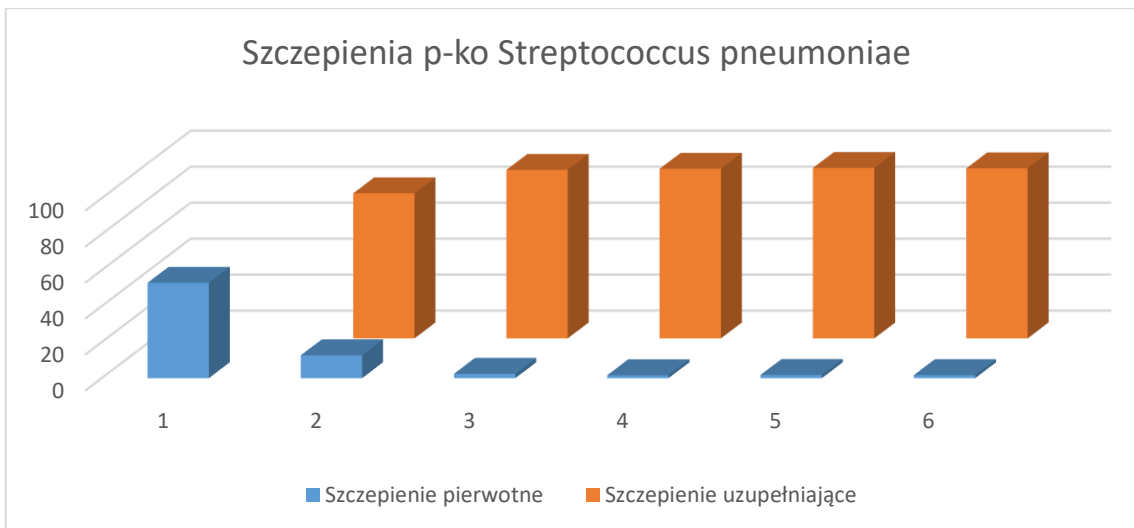

Wykres 15. Stan zaszczepienia dzieci do 5 roku życia przeciwko *haemophilus influenzae* typu b

STREPTOCOCCUS PNEUMONIAE

Zakażenia pneumokokowe są wywoływane przez bakterię gram dodatnią zwaną *Streptococcus pneumoniae* (dwoinka zapalenia płuc) wytwarzającą otoczkę polisacharydową, która warunkuje rozwój określonych objawów. W Polsce obowiązek szczepień p-ko *Streptococcus pneumoniae* został wprowadzony od 2017 r. U dzieci można zastosować dwa rodzaje szczepionek skoniugowanych przeciw pneumokokom. Szczepionki skoniugowane zawierają oczyszczone polisacharydy otoczkowe 13 lub 10 serotypów pneumokoków połączonych z nośnikiem białkowym. Są stosowane u dzieci od 6 tygodnia życia. Chronią przed zapaleniem opon mózgowo-rdzeniowych, sepsą, bakteriami, zapaleniem płuc oraz zapaleniem ucha wywołanym przez serotypy pneumokoków zawartych w danej szczepionce. W zależności od wieku szczepienie obejmuje 1-4 dawki. Szczepionki polisacharydowe zawierają oczyszczone polisacharydy otoczkowe 23 serotypów pneumokoków do stosowania u osób od 2 lat, ale głównie u osób dorosłych powyżej 65 roku życia, jako ochrona przed zapaleniem płuc oraz głównie u chorych z przewlekłymi chorobami układu oddechowego, układu krążenia oraz z zaburzeniami odporności.

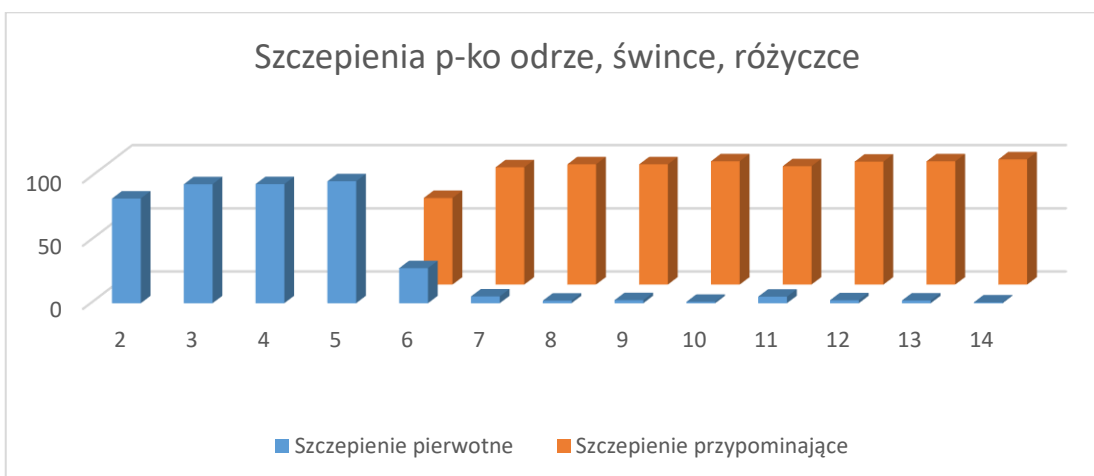
Poniższy wykres przedstawia stan zaszczepienia dzieci w grupie do 6 lat przeciwko *Streptococcus pneumoniae*.

Wykres 16. Stan zaszczepienia dzieci do 6 roku życia przeciwko *Streptococcus pneumoniae*

ODRA, ŚWINKA, RÓŻYCZKA

Szczepienia obowiązkowe dla całej populacji dzieci młodzieży zamyka szczepienie przeciwko odrze, śwince i różyczce, które przypada na drugi rok życia (13-15 miesięcy życia dziecka). Dawka przypominająca wg. polskiego PSO przypada na 6 rok życia dziecka (wcześniej drugą dawkę podawano w 10. roku życia). Dwie dawki szczepionki zapewniają ochronę przed zachorowaniem. Osoby (w tym dzieci) szczepione tylko jedną dawką mogą zachorować po kontakcie z wirusem odrzy. Poniższy wykres przedstawia stan zaszczepienia dzieci i młodzieży do 14 roku życia przeciw odrze, śwince i różyczce w odniesieniu do ilości kart uodpornienia, na podstawie których są wykonane sprawozdania ze stanu zaszczepienia. Najczęstszą przyczyną jaką wskazują rodzice odmawiając lub opóźniając szczepienia w grupie dzieci do lat 4 są nieuzasadnione obawy przed wystąpieniem autyzmu (związek między występowaniem autyzmu, a szczepieniem przeciw odrze śwince i różyczce nie znalazł potwierdzenia w badaniach naukowych).

Wykres 17. Stan zaszczepienia dzieci od 2 do 14 roku życia przeciwko odrze, śwince, różyczce

Od 1 czerwca 2023 r. został wprowadzony powszechny program bezpłatnych i zalecanych szczepień p-ko brodawczakowi ludzkiemu (HPV), który odpowiada za zachorowania na raka szyjki macicy, a także inne choroby nowotworowe. Powszechny program bezpłatnych szczepień przeciw HPV jest skierowany dla dziewcząt i chłopców **po ukończeniu 11 roku życia do ukończenia 14 roku życia**. Szczepienia

przeciw HPV w ramach programu podawane są w dwóch dawkach, gdzie odstęp między dawkami w programie wynosi od 6 do 12 miesięcy. Przed zakażeniem HPV może uchronić szczepionka. Szczepienie jest najskuteczniejsze, jeśli nastąpi przed potencjalnym narażeniem na zakażenie HPV, do którego dochodzi głównie drogą kontaktów seksualnych. W Polsce w powszechnym programie szczepień przeciw HPV bezpłatnie dostępne są 2 szczepionki: 2-walentna szczepionka Cervarix i 9-walentna szczepionka Gardasil 9. W powiecie lipskim bezpłatne szczepienia p-ko HPV cieszą się bardzo dużym zainteresowaniem wśród rodziców młodzieży podlegającej szczepieniom. Od 1 czerwca 2023 r. zostało zaszczepionych 21% młodzieży z roczników 2010 i 2011 r.

Ustawa o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi zobowiązuje lekarzy do informowania pacjentów o szczepieniach obowiązkowych jak i zalecanych. Zapis ten dotyczy wszystkich pacjentów, także dorosłych, a nie wyłącznie dzieci.

Pomimo ustawowego obowiązku informowania pacjentów przez lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej o szczepieniach zalecanych u osób dorosłych, obowiązek ten nie jest nadal realizowany w sposób zadawalający. Kontrole z zakresu szczepień ochronnych przeprowadzane w podmiotach leczniczych są w dużej mierze ukierunkowane na przypominanie personelowi medycznemu o wywiązywaniu się z ustawowych obowiązków z zakresu szczepień ochronnych. Zaniechanie propagowania przez personel tego rodzaju profilaktyki wśród osób dorosłych skutkuje niskim odsetkiem zaszczepienia tej populacji przeciw chorobom, którym możemy zapobiegać poprzez szczepienia.

Ponadto, na potrzeby nadzoru nad realizacją szczepień ochronnych PPIS w Lipsku prowadzi rejestr osób, które uchylają się od wypełnienia obowiązku szczepień ochronnych u swoich dzieci. W 2023 r. wzrosła liczba dzieci, których rodzice odmawiają wykonania obowiązkowych szczepień.

Tabela 3. Liczba dzieci, u których nie zrealizowano obowiązku szczepień w latach 2023-2020 r.

	2023	2022	2021	2020
Liczba dzieci, u których nie zrealizowano ustawowego obowiązku szczepień ochronnych	96	86	89	60

Źródło: opracowanie własne

W związku z nasileniem się ruchów „antyszczepionkowych” i znacznym wzrostem osób odmawiających wykonania obowiązkowych szczepień u dzieci w 2023 roku wzmocniono działania represyjne w stosunku do tych osób, wysyłając pisma o charakterze edukacyjno-informacyjnym, z pouczeniem o możliwości wszczęcia w stosunku do rodziców postępowania egzekucyjnego w administracji, jak również przeprowadzając liczne rozmowy z rodzicami. PPIS w Lipsku w celu pogłębienia nadzoru nad osobami uchylającymi się od szczepień obowiązkowych oraz prowadzenia działań administracyjnych w stosunku do rodziców uporczywie uchylających dokonał analizy zaangażowania personelu medycznego realizującego szczepienia do podjęcia konkretnych, systematycznych działań informacyjnych oraz edukacyjnych skierowanych do rodziców/opiekunów dzieci. W wyniku podjętych działań w 2023 r. zaszczepiono 33 dzieci.

W Polsce bezpieczeństwo realizacji szczepień zapewnione jest poprzez bieżące monitorowanie i ocenę występowania niepożądanych odczynów poszczepiennych (NOP).

W odniesieniu do preparatów szczepionkowych, podobnie jak w przypadku innych produktów leczniczych, całkowite wyeliminowanie ryzyka wystąpienia działań niepożądanych nie jest możliwe z powodu właściwości osobniczych osób populacji szczepionej. Zgłaszanie i rejestracja NOP wymagana jest zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi. Kwalifikacja NOP dokonywana jest przez lekarza, który rozpoznając niepożądany odczyn przekazuje informację PPIS. Zgłaszane przez lekarzy odczyny są przedmiotem analizy, mającej na celu wyjaśnienie okoliczności związanych z wystąpieniem NOP.

Tabela 4. Liczba zgłoszonych NOP w latach 2023-2021

Rodzaj NOP	2023	2022	2021
Ciężki	0	0	0
Poważny	0	0	0
Łagodny	0	0	4
SUMA	0	0	4

Źródło: opracowanie własne

W analizowanym okresie wystąpił spadek liczby odnotowanych przypadków NOP w stosunku do lat poprzednich.

W 2023 r. do PPIS w Lipsku nie wpłynęły żadne skargi dotyczące nadzoru nad szczepieniami ochronnymi.

W 2023 r. nie podejmowano działań dotyczących wstrzymania/wycofania z obrotu preparatów szczepionkowych oraz przywrócenia do obrotu preparatów szczepionkowych.

3. Ocena stanu sanitarno-higienicznego podmiotów wykonujących działalność leczniczą

W 2023 r. pod nadzorem PPIS w Lipsku znajdowało się 47 obiektów, w których zaplanowano 22 kontrole z czego zrealizowano 23, 1 kontrola dotyczyła wystąpienia ogniska szpitalnego nie ujęta w harmonogramie kontroli na rok 2023. Za stwierdzone nieprawidłowości wydano 1 decyzję administracyjną merytoryczną i 1 decyzję płatniczą. Stan techniczny, sanitarny i funkcjonalny ww. podmiotów leczniczych nie budził zastrzeżeń. W 2023 r. nie było przekształceń podmiotów wykonujących działalność leczniczą. Podmioty prowadzące działalność leczniczą funkcjonowały w niezmiennych warunkach sanitarno-technicznych, prowadziły działalność w przystosowanych na ten cel pomieszczeniach i spełniały wymagania określone w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z 26 marca 2019 r. w sprawie wymagań szczegółowych, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą (Dz. U. z 2022 r. poz. 402).

Tabela 5. Działalność kontrolno-represyjna

Rodzaj obiektu	ilość obiektów nadzorowanych	Ilość zaplanowanych kontroli	Ilość przeprowadzonych kontroli	Liczba wydanych decyzji
Gabinety indywidualnej, specjalistycznej, grupowej praktyki lekarskiej o profilu zabiegowym (w tym gab. stomatologiczne)	12	12	12	0
Gabinety indywidualnej, specjalistycznej, grupowej praktyki lekarskiej o profilu niezabiegowy	3	0	0	0
Szpitala nie będące przedsiębiorstwem	1	1	2	1
ZPO w strukturach szpitala	1	0	0	0
Inne całodobowe np. DPS	1	0	0	0
Przychodnie, ośrodki, poradnie, ambulatoria nie będące przedsiębiorcom	12	4	4	0
Przychodnie, ośrodki, poradnie, ambulatoria będące przedsiębiorcom	12	5	5	0
Pogotowia ratunkowe i zespoły wyjazdowe	1	0	0	0
Zakłady rehabilitacji leczniczej	2	0	0	0
Medyczne laboratoria diagnostyczne	1	0	0	0
Inne	1	0	0	0
Razem	47	22	23	1

Źródło: opracowanie własne

Nadzór nad procesami dezynfekcji i sterylizacji w podmiotach wykonujących działalność leczniczą.

W 2023 r. podobnie jak w latach ubiegłych, do dezynfekcji stosowano preparaty, które posiadały wpis do rejestru prowadzonego przez Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych oraz znak zgodności CE (znak bezpieczeństwa). Dobór preparatów uzależniony był od ich zastosowania tj. rodzaju powierzchni, stopnia zabrudzenia oraz dezynfekowanego materiału ze środkiem dezynfekcyjnym. Procedury dezynfekcyjne stosowane były we wszystkich obszarach mających kontakt z materiałem organicznym. Stosowane preparaty dezynfekcyjne dobierano właściwie pod względem przeznaczenia i spektrum działania. We wszystkich placówkach służby zdrowia opracowano i wdrożono procedury postępowania w zakresie mycia, dezynfekcji i sterylizacji sprzętu medycznego wielokrotnego użycia, realizując tym samym obowiązek zapobiegania zakażeniom, zgodnie z ustawą o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi.

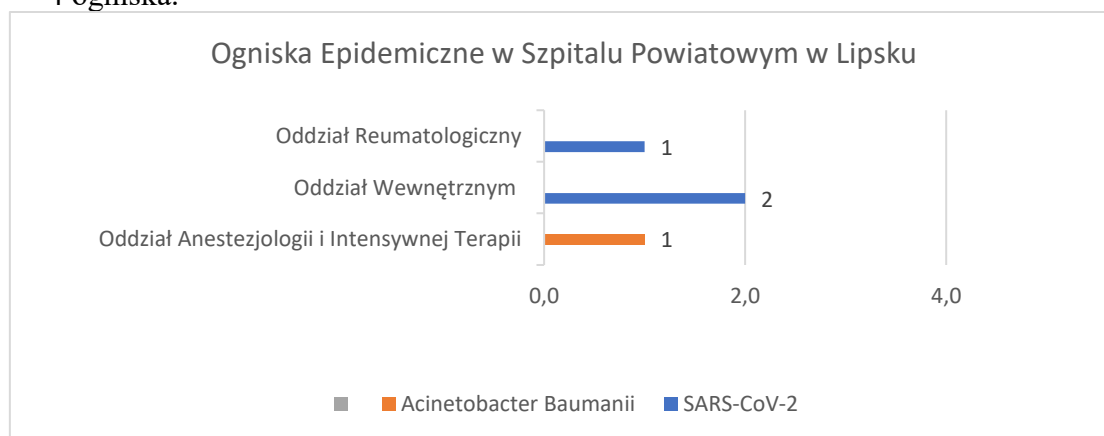
Postępowanie z odpadami medycznymi.

Gospodarka odpadami medycznymi stanowi jeden z głównych obszarów poddawanych ocenie sanitarnej podczas kontroli w podmiotach medycznych przeprowadzanych przez pracowników PIS. Aktem prawnym regulującym postępowanie z odpadami medycznymi jest rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 5 października 2017 r. w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z odpadami medycznymi (Dz. U. z 2017 r., poz. 1975).

W podmiotach wykonujących działalność leczniczą prowadzona jest segregacja odpadów medycznych w miejscu ich powstawania (gabinety zabiegowe, sale operacyjne, poradnie indywidualnej praktyki lekarskiej). Odpady o ostrych końcach i krawędziach usuwane są do pojemników twardościennych oznakowanych etykietą zawierającą: kod odpadów, nazwę wytwórcy odpadów medycznych, numer REGON wytwórcy odpadów medycznych, numer księgi rejestrowej wytwórcy odpadów medycznych wraz z podaniem organu rejestrowego, datę i godzinę otwarcia, po zamknięciu dodatkowo opisywane są datą i godziną zamknięcia. Pojemniki na stanowiskach pracy napełniane są do 2/3 objętości, przechowywane max. do 72 godzin, pozostałe odpady medyczne usuwane są do zamykanych koszy wyłożonych czerwonymi workami. Worki z odpadami medycznymi napełniane są do 2/3 objętości. Worki są szczelnie zamykane i usuwane z miejsca powstawania przynajmniej 1 raz dziennie lub częściej, według potrzeb. Podmioty wykonujące działalność leczniczą posiadają podpisane umowy na odbiór i utylizację odpadów pochodzenia medycznego oraz wdrożone procedury postępowania w tym zakresie. Odpady do czasu odbioru do utylizacji przez firmy zewnętrzne, przechowywane są, w wydzielonych na ten cel, lodówkach/zamrażarkach.

Zakażenia szpitalne i współpraca z Zespołem Kontroli Zakażeń Szpitalnych

W roku 2023 w SPZZOZ w Lipsku, ul. Śniadeckiego 2, 27-300 Lipsko wystąpiły 4 ogniska.

Wykres 18. Ogniska epidemiczne w 2023 roku w Szpitalu Powiatowym w Lipsku

Na terenie powiatu lipskiego funkcjonuje 1 szpital powiatowy Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Lipsku, ul. Śniadeckiego 2, 27- 300 Lipsko, w którym w roku ubiegłym wystąpiło 4 ogniska spowodowane:

- **wirusem SARS-CoV-2 – łącznie 3 ogniska na:**
 - ✓ Oddziale Wewnętrznym **2 ogniska:**
 - 1 ognisko - wśród przebadanych pacjentów uzyskano 14 potwierdzonych przypadków zakażenia oraz 2 przypadki zakażenia wśród personelu medycznego,
 - 2 ognisko - zachorowało 8 pacjentów, u 1 pacjenta nastąpił zgon niemający związku z zakażeniem,

- ✓ Oddziale Reumatologicznym wystąpiło **1 ognisko wywołane wirusem SARS-CoV 2**, gdzie zachorowało 8 pacjentów, nie odnotowano zakażeń wśród personelu.

W celu ograniczenia rozprzestrzeniania się zakażeń wśród hospitalizowanych pacjentów oraz personelu, wdrażano procedury sanitarno-epidemiologiczne polegające między innymi na:

- wstrzymaniu przyjęć nowych pacjentów,
- stosowaniu zasad izolacji/kohortacji, wykonywaniu badań przesiewowych wśród pacjentów i personelu, bezwzględnym stosowaniu zasad higieny rąk oraz środków ochrony osobistej,
- ponadto wzmożono częstotliwość dekontaminacji pomieszczeń i urządzeń, powierzchni dotykowych, a także używanych przedmiotów.

Drugim czynnikiem etiologicznym powodującym wystąpienie ogniska epidemicznego w oddziale szpitalnym była bakteria *Acinetobacter Baumannii*, gdzie zakażeniu uległo 2 pacjentów. W związku ze zgłoszeniem ogniska epidemicznego wspólnie z Zespołem Kontroli Zakażeń Szpitalnych w dniu 30 maja 2023 r. przeprowadzono kontrolę doraźną dotyczącą ogniska. O prowadzonych działaniach na bieżąco informowany był Dyrektor SPZZOZ w Lipsku lub Z-ca Dyrektora ds. Lecznictwa w SPZZOZ w Lipsku.

Wydane zalecenia dotyczyły:

- utrzymania izolacji kontaktowej w stosunku do pacjentów, u których stwierdzono zakażenie,
- zwiększenie skuteczności przeprowadzanych szkoleń personelu,
- przestrzegania zasad przemieszczania się personelu pomiędzy oddziałami szpitalnymi,
- zwłaszcza higieny i dezynfekcji rąk,
- zwrócenie uwagi czy technika i wybór metody dekontaminacji (mycie, dezynfekcja) jest właściwy oraz czy jest ona przeprowadzana w zalecanych sytuacjach, a poziom wykonywania procedury higieny rąk i dekontaminacji powierzchni szpitalnych nie jest za niski w stosunku do potrzeb.

4. Wnioski i podsumowanie

- Ocenę sytuacji epidemiologicznej dokonano na podstawie zarejestrowanych chorób zakaźnych zgłoszonych do PPIS w 2023 r. Najczęściej zgłaszanymi jednostkami chorobowymi były:
 - **311** zakażenia wirusem SARS-CoV-2,
 - **361** ospa wietrzna,
 - **54** grypa potwierdzona wynikiem szybkiego testu antygenowego,
 - **46** borelioza z Lyme,
 - **34** zakażenia wirusem RSV ogółem,
 - **38** bakteryjne zakażenia jelitowe,
 - **28** płonica (szkarlatyna),
 - **18** zatrucia pokarmowe wywołane przez pałeczki *Salmonella*.
- W latach 2013-2023 r. nie zarejestrowano przypadków zachorowań na takie choroby jak: dur brzuszny, dury rzekome, włośnica, wirusowe zapalenie wątroby typu A. Nie odnotowano również zatruc jadem kiełbasianym. Główną metodą walki z epidemią oraz chorobami zakaźnymi są szczepienia ochronne.
- Szczepienia ochronne w 2023 r. realizowane były zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych ogłoszonego w formie komunikatu Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 28 października 2022 r. w sprawie *Programu Szczepień Ochronnych na rok 2023* oraz nowelizacji komunikatu Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia

29 września 2023 r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na rok 2023, a także w oparciu o rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

W ramach prowadzonego nadzoru nad wykonawstwem szczepień, stwierdzono wzrost przypadków odmowy rodziców dotyczącą realizacji szczepień ochronnych u dzieci. Rodzice są informowani o ciążyącym na nich obowiązku szczepienia dzieci oraz o skutkach zdrowotnych wynikających z nieszczepienia dzieci. Edukacja zdrowotna w dziedzinie szczepień powinna sprzyjać zwiększeniu zaufania społecznego do kwestii szczepień i być prowadzona zwłaszcza przez lekarzy sprawujących profilaktyczną opiekę zdrowotną, gdyż lekarze ze swoim autorytetem mają największą moc oddziaływania na rodziców.

- Podmioty wykonujące działalność leczniczą posiadają opracowane i wdrożone procedury higieniczno-sanitarne, których przestrzeganie objęte jest nadzorem PPIS. W szpitalu wdrożony jest udokumentowany system zapobiegania i zwalczania zakażeń szpitalnych, prowadzone są rejestry zakażeń szpitalnych i czynników alarmowych. W roku 2023 zaobserwowano spadek występowania ognisk epidemicznych w szpitalu. Większość zgłoszonych do PPIS w Lipsku ognisk dotyczyła zakażeń wirusem SARS-CoV-2.

II. OBIEKTY KOMUNALNE

1. Ocena zaopatrzenia w wodę do spożycia przez ludzi

Sekcja Higieny Komunalnej PSSE w Lipsku w roku 2023 prowadziła nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi w 23 obiektach. Woda do zbiorowego zaopatrzenia ludności w powiecie lipskim pozyskiwana jest z ujęć wód podziemnych, tj.: z 15 wodociągów publicznych oraz 1 studni publicznej. Ponadto w roku 2023 pod nadzorem PPIS w Lipsku były również indywidualne ujęcia wody: 3 w budynkach użyteczności publicznej, 3 w podmiotach działających na rynku spożywczym oraz 1 w podmiocie prowadzącym działalność leczniczą.

Według zebranych przez PPIS w Lipsku danych od zarządców wodociągów publicznych ustalono, że z wyżej wymienionych ujęć wody średnio korzystało: 21717 osób (na terenach wiejskich) i 9136 osób (na terenie dwóch miast). Prowadzono stały nadzór nad jakością wody nad wszystkimi ujęciami poprzez: monitoring kontrolny i przeglądowy oraz monitoring substancji promieniotwórczych, polegający na poborze próbek wody ze stałych punktów zgodności na sieci (według uzgodnionego harmonogramu na 2023 rok).

Do badań laboratoryjnych w kierunku fizykochemicznym i mikrobiologicznym w ramach kontroli urzędowej oraz kontroli wewnętrznej pobrano 154 próbki wody z wyznaczonych stałych punktów poboru. W ramach bieżącego nadzoru nad jakością wody do spożycia zakwestionowano 34 próbki wody.

Tabela 6. Charakterystyka urządzeń zaopatrujących ludność w wodę do spożycia

Miasto i Gmina/ Gmina	Wodociągi publiczne o produkcji		Indywidualne ujęcia w budynkach użyteczności publicznej	Indywidualne ujęcia w podmiotach działających na rynku spożywczym		Indywidualne ujęcia w podmiotach prowadzących działalność leczniczą	Studnie publiczne
	>100<1000	<100		>100<1000	<100		
m ³ /dobę							
Miasto i Gmina Lipsko	Lipsko	Leszczyny	Krępa Kościelna	Mleko	-	SPZZOZ Lipsko	-
	Katarzynów		Huta	Scandic	-		
	Józefów			Food			
Sienno	Praga Górna	Dębowe Pole	-	-	-	-	-
		Jawor Solecki					
Rzeczniów	Podkońce	Wólka Modrzejowa	-	-	-	-	-
Miasto i Gmina Solec nad Wisłą	Solec nad Wisłą	-	Przedmieście Dalsze	-	-	-	Solec nad Wisłą
	Glina						
Ciepielów	Ciepielów	-	-	-	Ferma Podolany	-	-
	Kunegundów						
Chotcza	-	Chotcza	-	-	-	-	-
		Siekierka					
Razem	9	6	3	2	1	1	1

Źródło: opracowanie własne

2. Badania ciepłej wody w szpitalach i w budynkach zamieszkania zbiorowego na obecność pałeczek *Legionella sp.*

Zgodnie z obowiązkiem nadzoru nad obiektami w kierunku obecności bakterii *Legionella sp.* w ciepłej wodzie użytkowej w podmiotach wykonujących działalność leczniczą i budynkach zamieszkania zbiorowego, jakie nakłada rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, przedstawiciel PPIS w Lipsku oraz zarządcy obiektów w 2023 r. przeprowadzili badania na obecność pałeczek *Legionella sp.* w wytypowanych obiektach (szpitale, domy pomocy społecznej, internaty, domy dziecka, itp.). Obecność

pałeczek *Legionella sp.* w ilości większej niż dopuszcza rozporządzenie stwierdzono w ww. szpitalu. W związku ze stwierdzoną obecnością *Legionella sp.* na oddziałach szpitalnych w ilości większej niż wartość dopuszczalna, wydano pismo nakazujące podjęcie działań zmierzających do redukcji liczby bakterii. Ponadto, próbki wody do badań pobrano w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Hucie oraz Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii Filia w Szymanowie. Ponadnormatywne skażenie wykazano w jednym obiekcie. Po przeprowadzonych działaniach zmierzających do redukcji liczby bakterii zostały pobrane próbki wody ciepłej do badań, wyniki badań nie wykazały obecności bakterii *Legionella sp.*

3. Stan sanitarny pływalni

W IV kwartale 2023 na terenie powiatu lipskiego została objęta nadzorem pływalnia Wodny Świat przy PSP w Ciepielowie. W celu zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego wszystkim użytkownikom pływalni, właściciel lub zarządca obiektu zobowiązany jest do prowadzenia systematycznych i udokumentowanych badań jakości wody, prowadzonych zgodnie z harmonogramem ustalonym z właściwym państwowym inspektorem sanitarnym oraz w przypadku pogorszenia jej jakości. W nadzorowanym obiekcie prowadzone są systematyczne i udokumentowane badania jakości wody, zgodnie z harmonogramem. Wynik badań jakości wody w niecce basenowej, wody ciepłej użytkowej w zakresie bakterii *Legionella sp.* pobranych z natrysków nie wykazały ponadnormatywnych przekroczeń.

4. Stan sanitarny obiektów użyteczności publicznej

Tabela 7. Charakterystyka obiektów użyteczności publicznej

Rodzaj obiektu	Ilość skontrolowanych	Stan sanitarny
Zakłady kosmetyczne	4	bez zastrzeżeń
Zakłady fryzjerskie	6	bez zastrzeżeń
Zakłady odnowy biologicznej (planowana działalność)	2	bez zastrzeżeń
Zakład tatuażu (planowana działalność)	1	bez zastrzeżeń
Inne obiekty hotelarskie	3	bez zastrzeżeń
Dworzec i przystanki autobusowe	1	bez zastrzeżeń
Ustępy publiczne	1	bez zastrzeżeń
Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej	1	bez zastrzeżeń
Zakłady pogrzebowe	2	bez zastrzeżeń
Stacje paliw	1	bez zastrzeżeń

Apteki (planowana działalność)	1	bez zastrzeżeń
Parkingi	1	bez zastrzeżeń
Inne obiekty użyteczności publicznej	1	bez zastrzeżeń

Źródło: opracowanie własne

5. Interwencje

Sekcja Higieny Komunalnej w PSSE w Lipsku odnotowała 5 wniosków z prośbą o interwencję. Wszystkie interwencje rozpatrzono, 3 interwencję uznano za zasadne, a 2 interwencje przekazano do innego organu według właściwości.

6. Podsumowanie

W roku 2023 przeprowadzono:

- 25 kontroli obiektów użyteczności publicznej,
- 154 kontrole związane z poborem próbek wody do badań w ramach kontroli urzędowej oraz kontroli wewnętrznej.

Wydano 32 decyzje, tj.:

- 11 decyzji na jakość wody do spożycia przez ludzi,
- 7 decyzji zezwalające na przeprowadzenie ekshumacji zwłok lub szczątków,
- 14 decyzji płatniczych.

Wydano 3 postanowienia, tj.:

- 2 na sprowadzenie zwłok z zagranicy,
- 1 dotyczące wniesionych zmian w uchwałach w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy.

Wydano 9 opinii sanitarnych, tj.:

- 3 dla potrzeb uruchomienia obiektów użyteczności publicznej współfinansowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Lipsku,
- 5 zezwalających na przeprowadzenie imprezy masowej,
- 1 dla potrzeb uruchomienia obiektu użyteczności publicznej w celu przedłożenia do Mazowieckiego Wojewódzkiego Inspektora Farmaceutycznego.

Nie nakładano mandatów karnych.

7. Wnioski

Zaopatrzenie ludności w wodę dobrej jakości jest bardzo ważnym elementem zapewnienia właściwego stanu sanitarnego powiatu. W roku 2023 na terenie powiatu lipskiego, podobnie jak w latach ubiegłych, nie stwierdzono występowania zagrożeń sanitarno-epidemiologicznych dla osób korzystających z urządzeń oraz obiektów użyteczności publicznej. Wszystkie obiekty utrzymane są na dobrym poziomie sanitarno-technicznym. Ponadto z roku na rok poprawia się standard świadczonych usług. Właściciele i zarządcy obiektów użyteczności publicznej starają się polepszać wizerunek swoich placówek przeprowadzając systematycznie remonty i przebudowy obiektów oraz wyposażając je w nowoczesne urządzenia.

W zakresie zaopatrzenia w wodę do spożycia przez ludzi konieczna jest sukcesywna modernizacja niektórych urządzeń wodociągowych dostarczających wodę.

Niezbędne jest unowocześnianie istniejących systemów i technologii uzdatniania wody, aby gwarantowały one odpowiednią jakość wody do spożycia przez ludzi.

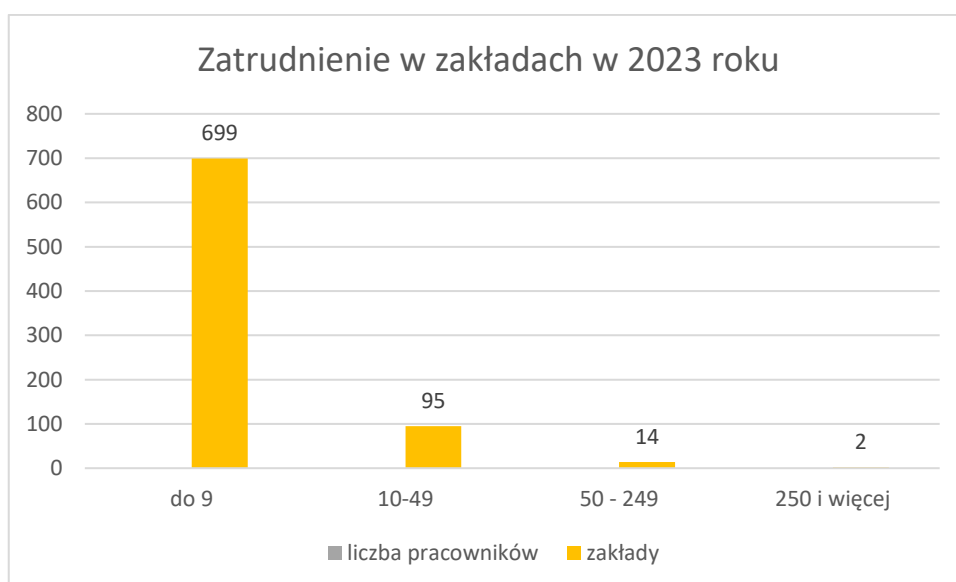
Na skażenie wody i namnażanie się bakterii *Legionella sp.* w instalacjach wody ciepłej w nadzorowanych obiektach, w dużym stopniu ma wpływ jej zły stan, niewłaściwa eksploatacja, zbyt niska temperatura wody, obecność tak zwanych „ślepych odcinków” oraz brak lub zbyt niska częstotliwość przeprowadzanej dezynfekcji instalacji wody ciepłej.

W powiecie lipskim nadal brak jest zorganizowanych miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli i uprawiania sportów wodnych.

III. OCENA STANU SANITARNEGO ZAKŁADÓW PRACY

1. Nadzór i kontrola warunków środowiska pracy

W 2023 roku w ewidencji PPIS w Lipsku w Sekcji Higieny Pracy zarejestrowanych było **780** zakładów pracy, w których zatrudniano **5379** pracowników.

Wykres 1. Zatrudnienie w zakładach w 2023 roku

W roku 2023 z ogólnej liczby zarejestrowanych zakładów pracy w:

- 669 zakładach zatrudniano do 9 pracowników,
- 95 zakładach zatrudniano od 10 do 49 pracowników,
- 14 zakładach zatrudniano od 50 do 249 pracowników,
- 2 zakładach zatrudniano powyżej 250 pracowników.

W ramach sprawowanego bieżącego nadzoru sanitarnego przeprowadzono 75 kontroli, skontrolowano 51 zakładów pracy, w których zatrudnionych było 1397 pracowników.

W roku sprawozdawczym w zakresie prowadzonego postępowania administracyjno-egzekucyjnego wszczęto 9 postępowań administracyjnych i wydano 9 decyzji nakazujących poprawę warunków pracy oraz 4 decyzje przedłużające termin wykonania zaleceń. Decyzjami administracyjnymi egzekwowano 177 nakazy dotyczące poprawy warunków pracy.

Za kontrole stwierdzające nieprawidłowości w zakresie nadzoru nad warunkami pracy, wydano 17 decyzji płaćniczych.

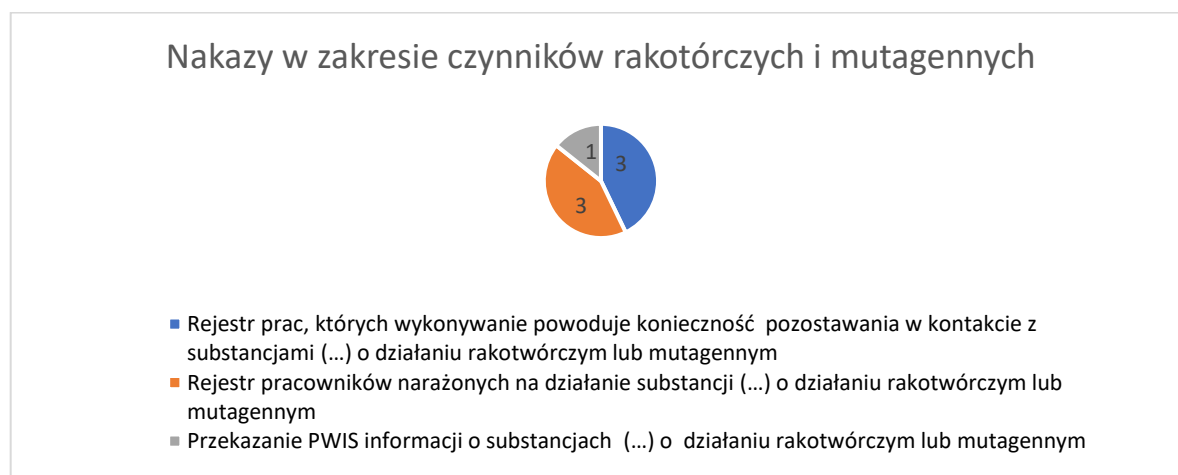
a. Ocena laboratoryjna zagrożeń zawodowych na stanowiskach pracy

W nadzorowanych zakładach wydano: 22 nakazów na wykonanie badań i pomiarów czynników szkodliwych w środowisku pracy pracowników, 16 nakazów na wykonanie pomiarów natężenia oświetlenia na stanowiskach pracy. W ocenie wyników badań i pomiarów czynników szkodliwych występujących w środowiskach pracy pracowników w skontrolowanych zakładach w roku 2023, w 4 przypadkach, stwierdzono przekroczenia NDN hałasu.

W stosunku do poprzedniego roku zaobserwowano nieznaczne zmniejszenie liczby stanowisk pracy, gdzie pomiary hałasu wykazały przekroczenia wartości dopuszczalnych hałasu (85 dB) w odniesieniu do ośmiogodzinnego dnia pracy. Kontrolowani pracodawcy w zakresie spełnienia obowiązków w odniesieniu do narażenia na hałas przekraczający NDN posiadali opracowaną dokumentację dotyczącą poprawy warunków pracy dla tych stanowisk.

b. Czynniki rakotwórcze

W 2023 r. w ewidencji zakładów zarejestrowanych było 25 zakładów, w których na stanowiskach pracy występowały czynniki rakotwórcze. Skontrolowano 12 zakładów – w 3 z nich stwierdzono nieprawidłowości. Wydano łącznie 7 nakazów dotyczących czynników rakotwórczych i mutagennych.

Wykres 1. Nakazy w zakresie czynników rakotwórczych i mutagennych

c. Nadzór nad czynnikami biologicznymi w środowisku pracy

Na terenie działalności PPIS w Lipsku w 2023 r. w zakresie nadzoru nad warunkami pracy w narażeniu na szkodliwe czynniki biologiczne, skontrolowano 33 zakłady. W skontrolowanych zakładach w narażeniu pracowało ogółem 988 osoby, w tym:

- w narażeniu na grupę II - 988 osoby,
- w narażeniu na grupę III - 457 osób.

Wydano 1 decyzje nakazującą na brak dokumentacji potwierdzającej zaproponowane uodpornienie przy użyciu dostępnych szczepionek pracownikom narażonym na szkodliwe czynniki biologiczne zaliczane do grupy 3 zagrożeń w trakcie świadczenia pracy.

W 2023 roku w ewidencji było 436 zakładów, zatrudniające 4132 osób w narażeniu na szkodliwe czynniki biologiczne.

d. Choroby zawodowe

W 2023 roku prowadzono 2 postępowania, opracowano 6 kart oceny narażenia zawodowego, sporządzono protokół przesłuchania strony, przeprowadzono 4 kontrole w zakładzie celem opracowania karty oceny narażenia zawodowego oraz wydano 1 decyzję o stwierdzeniu choroby zawodowej oraz 1 o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej.

e. Wnioski

W odniesieniu do lat ubiegłych na podstawie ilości przeprowadzonych kontroli można stwierdzić, że warunki pracy utrzymują się raczej na tym samym poziomie, o czym świadczy liczba wydanych decyzji na poprawę warunków pracy (w 2022 r. przeprowadzono 57 kontroli i wydano 8 decyzji, w tym 2 zmieniające termin realizacji zaleceń a w 2023 r. przeprowadzono 75 kontroli i wydano 9 decyzji nakazujących poprawę warunków pracy oraz 4 decyzje przedłużające termin wykonania zaleceń.).

Należy podkreślić, że tylko w 4 przypadkach wystąpiły trudności z terminowym wykonaniem nakazów decyzji i na prośbę strony wydłużano termin ich wykonania.

Liczba skontrolowanych zakładów z przekroczeniami NDN hałasu zmniejszyła się w stosunku do poprzedniego roku (w 2022 r. 9 zakładów – w 2023 r. 4 zakłady).

Można wnioskować, że pomimo obowiązku prawnego w zakresie poprawy warunków pracy w narażeniu na hałas wielu przedsiębiorców nadal napotyka na utrudnienia z wdrożeniem zaplanowanych działań. Przedsiębiorcy małych zakładów, z uwagi na słabszą kondycję finansową w zakładach ograniczają liczbę pracowników, co utrudnia im możliwość poprawy warunków pracy przy zastosowaniu rotacji zatrudnienia na stanowiskach w narażeniu na hałas w odniesieniu do 8-godzinnego dnia pracy oraz korzystają z wyeksploatowanego parku maszynowego. Taki stan w zakładach zmusza przedsiębiorców do ograniczania procesów produkcyjnych i działalności.

IV. OCENA STANU SANITARNEGO POWIATU W ZAKRESIE:

1. OGRANICZANIA ZAGROŻEŃ ZDROWIA PUBLICZNEGO STWARZANYCH PRZEZ ŚRODKI ZASTĘPCZE I NOWE SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE

Zgodnie z zasadniczymi zamierzeniami na 2023 rok sporządzano i przesyłano do MPWIS miesięczne sprawozdania dotyczące środków zastępczych oraz nowych substancji psychoaktywnych, przesyłano także miesięczne raporty z zatruć środkami zastępczymi na terenie powiatu lipskiego.

Ponadto prowadzone są zintensyfikowane działania przy współpracy z Komendą Powiatową Policji w Lipsku w zakresie kontroli miejsc stacjonarnej sprzedaży, co do których zachodzi podejrzenie, że można tam nabyć środki zastępcze - celem wspólnej realizacji nadzoru nad przestrzeganiem przepisów dotyczących zakazu wytwarzania i wprowadzania do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych.

W roku sprawozdawczym nie prowadzono postępowań administracyjnych w zakresie środków zastępczych oraz nowych substancji psychoaktywnych.

2. PREKURSORÓW NARKOTYKÓW KAT. 2 i 3

W 2023 roku na terenie powiatu lipskiego funkcjonowały 2 zakłady stosujące prekursory narkotyków kat. 2 i 3.

3. SUBSTANCJE CHEMICZNYCH I ICH MIESZANIN, PRODUKTÓW BIOBÓJCZYCH I DETERGENTÓW

W 2023 roku objęto nadzorem:

- 26 zakładów stosujących substancje i preparaty chemiczne w swojej działalności, w tym 2 zakłady stosujące prekursory narkotyków kat. 2 i 3,
- 11 dystrybutorów wprowadzających do obrotu substancje i preparaty chemiczne, w tym substancje i preparaty o działaniu biobójczym.

W zakresie nadzoru nad substancjami i preparatami chemicznymi przeprowadzono 39 kontroli w tym nad produktami biobójczymi 8 kontroli, które nie wykazały nieprawidłowości.

W ramach nadzoru nad detergentami przeprowadzono 25 kontroli.

V. STAN SANITARNY OBIEKTÓW ŻYWNOŚCI, ŻYWIENIA

1. Ogólna charakterystyka nadzorowanych obiektów

W rejestrze zakładów podlegających urzędowej kontroli organów PIS prowadzonym przez PPIS w Lipsku w 2023 roku zarejestrowanych było ogółem **3556** zakładów:

a) **3548** obiektów żywnościowo-żywnościowych, w tym:

- **3214** miejsc produkcji żywności;
 - wytwórnia tłuszczów roślinnych,
 - piekarnie,
 - cukiernie,
 - przetwórnice owoców i warzyw,
 - zakłady przemysłu zbożowo-młynarskiego,
 - produkcja sezonowa, przetworów owocowych, warzywnych (z wyjątkiem warzyw okopowych) na bazie owoców i warzyw z własnych upraw oraz pochodzenia krajowego,
 - produkcja żywności – keczupu w warunkach domowych,
 - inne wytwórnie żywności, w tym:
 - ✓ **2680** miejsc produkcji pierwotnej,
 - ✓ **506** dostawców bezpośrednich,
 - ✓ **3** dostawców runa leśnego,
 - ✓ **4** zakłady rolniczego handlu detalicznego (produkcja powideł owocowych, produkcja suszu i soku owocowego, produkcja soku owocowego),
 - **265** miejsc obrotu żywnością:
 - sklepy spożywczo-przemysłowe,
 - hurtownie,
 - ruchome i tymczasowe punkty sprzedaży,
 - inne obiekty obrotu żywnością,
 - **35** zakłady żywienia zbiorowego otwartego:
 - restauracje,
 - domy weselne,
 - mała gastronomia,

- **34** zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego:
 - 17 stołówek szkolnych,
 - 2 bloki żywienia w szpitalu,
 - 2 domy opieki społecznej,
 - 1 stołówka pracownicza,
 - 3 stołówki w internatach,
 - 4 stołówki przedszkolne,
 - 1 stołówka w domu dziecka,
 - 3 stołówki w zakładach specjalnych i wychowawczych,
 - 1 centrum opiekuńczo-mieszkalne.

b) 8 miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością.

Uwzględniając możliwości oraz prawdopodobne zagrożenia zaplanowano w 2023 roku 182 kontrole w 182 obiektach (w 2022 roku zaplanowano 135 kontroli w 135 zakładach). Skontrolowano ogółem 224 obiektów (224 obiektów żywnościowo-żywnościowych), w których przeprowadzono 354 kontrole i rekontrole, w tym 1 kontrolę graniczną (w 2022 roku przeprowadzono 326 kontroli, w tym 2 kontrole graniczne).

W ramach prowadzonych działań kontrolnych przeprowadzono:

- 159 kontroli kompleksowych, w tym 26 kontroli podmiotów produkcji pierwotnej i 10 kontroli podmiotów produkcji pierwotnej i dostaw bezpośrednich,
- 37 kontroli sprawdzających,
- 33 kontroli interwencyjnych, podjętych w ramach systemu RASFF (powiadomienia alarmowe, informacyjne), w tym 13 w związku z interwencjami konsumentów,
- 124 kontroli tematycznych,
- 1 kontrolę graniczną.

W 2023 roku kontrole dodatkowe przeprowadzone były w związku z nadzorem nad:

- afrykańskim pomorem świń (ASF) na targowisku,
- produkcją pierwotną u rolników z przedstawicielami PIORIN Oddział Lipsko,
- produkcją pierwotną u rolników z przedstawicielem IOŚ Oddział Radom,
- wniesionymi 13 interwencjami przez konsumentów, z których 3 były zasadne i dotyczyły:
 - * niewłaściwej prezentacji suplementu diety,
 - * sprzedaży środków spożywczych po dacie minimalnej trwałości, terminie przydatności do spożycia,
 - * sprzedaży mięsa o niewłaściwym zapachu.

W wyniku postępowania pokontrolnego wszczęto działania represyjne, tj.:

- prowadzono 10 postępowań administracyjno-egzekucyjnych na poprawę stanu sanitarno-technicznego, wydając 10 decyzji nakazujących, 2 decyzje zmieniające termin wykonania zaleceń oraz 2 upomnienia (w roku 2022 prowadzono 21 postępowań),
- wydano 138 decyzji płatniczych za kontrole z uchybieniami, kontrole sprawdzające, wydanie certyfikatów zdrowia oraz świadectw importu żywności (w 2022 r. - 109 decyzji), oraz 3 faktury płatnicze,
- za uchybienia stwierdzone podczas bieżącego nadzoru sanitarnego nałożono 36 grzywien w drodze mandatu karnego na łączną kwotę 6 050,00 zł, (2022 r. 25 grzywien na kwotę 4 500,00 zł).

Stan sanitarny nadzorowanych obiektów oceniany był przez organ PIS zgodnie z jednolitą procedurą urzędowej kontroli żywności oraz materiałów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, uwzględniającą przepisy w zakresie wymagań higieniczno-

sanitarnych. Kryterium oceny zakładów były arkusze oceny stanu sanitarnego.

Stan sanitarno-higieniczny zakładów jest stabilny. Na przestrzeni ostatnich lat zmniejszyła się liczba sklepów spożywczo-przemysłowych małych, w miejsce których powstają supermarkety.

W 2023 roku podczas kontroli stwierdzano uchybienia w zakresie stanu sanitarno-technicznego oraz bieżącego stanu sanitarnego w obiektach obrotu oraz w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego i otwartego. Nieprawidłowości były usuwane w krótkich terminach, a nieprawidłowy stan sanitarny zakładów nie utrzymywał się na przestrzeni dłuższego czasu.

Nieprawidłowości wynikały głównie z: braku właściwego zaangażowania przedsiębiorców i personelu w przestrzeganie instrukcji GHP/GMP/procedur systemu HACCP (brak bieżących zapisów), wykonywania czynności wynikających z dokumentacji opartej na instrukcjach GHP/GMP/procedurach systemu HACCP bez należytej zawodowej staranności (środki po terminie przydatności do spożycia/dacie minimalnej trwałości). Inne nieprawidłowości dotyczyły niewłaściwego stanu sanitarno-technicznego powierzchni ścian i/lub sufitów - powłoki malarskie zniszczone, popękane, łuszczące się, miejscami pokryte ciemnym nalotem.

2. Graniczna kontrola sanitarna

W 2023 r. przeprowadzono 1 kontrolę graniczną dot. importu maliny mrożonej z Ukrainy. Pobrano próbkę maliny mrożonej na pozostałość pestycydów. Zbadana próbka nie wykazała nieprawidłowości, wydano świadectwo eksportowe.

Ponadto w minionym roku wydawano inne dokumenty dla środków spożywczych będących przedmiotem eksportu zgodnie z wymaganiami kontrahentów, potwierdzające jakość zdrowotną środków spożywczych, wydano 27 certyfikatów zdrowia.

3. Działania w ramach systemu RASFF – system wczesnego ostrzegania o niebezpiecznych produktach spożywczych i środkach żywienia zwierząt

W 2023 roku Sekcja Higieny Żywności i Żywienia podejmowała działania zgodnie z procedurami funkcjonowania systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznych produktach spożywczych i środkach żywienia zwierząt (RASFF).

Działania w ramach systemu RASFF dotyczyły między innymi:

- obecności *Salmonella abaeetuba* w produkcie pn. QF Red Papaya pochodzącym z Niderlandów, a zgłoszonym do systemu RASFF przez SCP Finlandia. Ww. produkt został zużyty przed zgłoszeniem do systemu RASFF,
- obecności bakterii *Salmonella enteritidis* w produkcie pn. Kebab Premium 100% marki Besafood - nie stwierdzono w obrocie,
- obecności *Listeria monocytogenes* w produkcie pn. Smalec Tuby - nie stwierdzono w obrocie,
- obecności bakterii z grupy coli w produkcie pn. Żywiec Zdrój niegazowany, krystaliczna górską wodą źródłana - nie stwierdzono w obrocie,
- przekroczenia poziomu pestycydów NDP – chloropiryfos w produkcie pn. Mak niebieski, kraj pochodzenia Słowacja. Produkt w całości został wykorzystany w produkcji wyrobów cukierniczych i piekarniczych, przed uzyskaniem informacji w systemie RASFF,
- napromieniowania suplementu diety pn. Alliofil Forte 30 kapsulek. 1 szt. ww. produktu została zwrócona zgodnie z listą dystrybucji, przedłożono dokument potwierdzający zwrot,
- napromieniowania suplementu diety pn. Kompleks Cynamonu, Gymnemy i Morwy

- nie stwierdzono w obrocie,
- przekroczenia alkaloidów proizydynowych NDP w suplemencie diety pn. Propyllen Plus, 60 tabletek. Dokonano zwrotu 3 szt. ww. produktu, zgodnie z listą dystrybucji, przedłożono dokument potwierdzający zwrot,
- przekroczenia alkaloidów proizydynowych NDP w produkcie pn. Herbata Loyd Earl grey - nie stwierdzono w obrocie,
- stwierdzenia nieautoryzowanej nowej żywności alfoscerany choliny w suplemencie diety pn. ALPAHA GPC 300 - nie stwierdzono w obrocie,
- obecności ponadnormatywnej ilości barwnika E110 oraz braku deklaracji barwnika na etykiecie produktu pn. Popcorn Rainbow, kolorowe prażone ziarna kukurydzy o smaku owoców w polewie cukrowej - nie stwierdzono w obrocie.

Decyzji o wycofaniu nie wydawano.

W 2023 r. PPIS w Lipsku w systemie RASFF zgłosił do MPWIS, 2 powiadomienia informacyjne w celu zwrócenia uwagi nr 2023.1 i 2023.2.

Powiadomienia informacyjne dotyczyły produktów pn.:

- herbatniki,
- płatki kukurydziane,

pobranych do badań laboratoryjnych w ramach monitoringu na zawartość akryloamidu.

W przeprowadzonych badaniach laboratoryjnych stwierdzono zawyżony poziom akryloamidu w:

- Herbatniki, DMT 17.04.2024 r., nr partii L1453161, wyprodukowanych w Serbii, na poziomie 464+/- 79 µg/kg, max dopuszczalny poziom 350 µg/kg.
- Płatki kukurydziane DMT 09.2023 r., nr partii L22490968, producent, na poziomie 219 +/- 37 µg/kg, max dopuszczalny poziom 150 µg/kg.

Próbki nie zostały kwestionowane, z uwagi na brak przepisów prawnych w zakresie akryloamidu, trwają badania dla określenia najwyższego dopuszczalnego poziomu bezpiecznego dla zdrowia konsumentów.

Ponadto wystosowano pisma do:

- producentów ww. produktów informujące o zawyżonych wartościach akryloamidu w produktach,
- PPIS w Toruniu nadzorującego produkcję,
- PPIS w Piotrkowie Trybunalskim na terenie którego znajduje się zakład zlecający produkcję,

celem udoskonalenia procesów technologicznych, aby obniżyć poziom akryloamidu w produkowanych środkach spożywczych.

Ww. próbki nie były kwestionowane.

4. Zatrucia pokarmowe

W 2023 r. na nadzorowanym terenie nie wystąpiły ogniska zbiorowych zatruc pokarmowych.

5. Działania podejmowane w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego żywności, żywienia

Do badania laboratoryjnego pobrano 134 próbki żywności w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu. Próbki nie były kwestionowane w zakresie zbadanych

parametrów.

Pobrano:

- 107 próbek w kierunku mikrobiologicznym,
- 8 próbek w kierunku pozostałości pestycydów,
- 8 próbek w kierunku poziomu mikotoksyn,
- 3 próbki suplementów diety na obecność składników mineralnych witaminy C,
- 4 próbki na obecność WWA suma 4 WWA Benz(a)antracen, Benzo(b) fluoranten, Benzo(a)piren, Chryzen,
- 3 próbki na zawartość akryloamidu,
- 1 próbkę maliny mrożonej w ramach kontroli granicznej, importowanej z Ukrainy na pozostałość pestycydów, badanie przeprowadził Instytut Ogrodnictwaw Skierniewicach.

Nie pobierano do badania laboratoryjnego kosmetyków oraz materiałów do kontaktu z żywnością.

6. Żywnienie w placówkach żywienia zbiorowego zamkniętego

Podczas sprawowania nadzoru w placówkach żywienia zbiorowego zamkniętego oceniano sposób żywienia na podstawie jadłospisów dekadowych.

Oceniono:

- 7 jadłospisów ze stołówek szkolnych (jadłospisy uwzględniały żywienie składające się z dwóch posiłków – śniadanie i obiad lub z jednego posiłku - obiad);
- 3 jadłospisy ze stołówek przedszkolnych (jadłospisy uwzględniały żywienie składające się z 2 posiłków – śniadania i obiad lub jednego posiłku - obiady);

pod kątem zgodności z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży (...).

- 1 jadłospis w żywieniu całodziennym w DPS, pod względem zgodności z zaleceniami dla osób dorosłych, wynikających z aktualnych *Norm żywienia dla populacji Polski opracowanymi przez Instytut Żywności i Żywienia w Warszawie*.

Podczas kontroli pouczono osoby odpowiedzialne za żywienie, że w zdrowej diecie należy codziennie wybierać produkty z każdej grupy w odpowiednich proporcjach. Podczas układania jadłospisów należy mieć na uwadze urozmaicenie posiłków, ponieważ różnorodność produktów, atrakcyjne wizualnie posiłki oraz różne formy przygotowania dań zwiększają przyjemność ze spożywania posiłków.

W kontrolowanych zakładach żywienia zbiorowego typu zamkniętego przeprowadzano teoretyczną ocenę jakości i sposobu żywienia na podstawie jadłospisów dekadowych. Oceny przekazywano osobnymi pismami do dyrektorów placówek. Do ocenianych jadłospisów wydano zalecenia dotyczące w szczególności:

- zwiększenia podaży warzyw i owoców oraz dbanie o ich różnorodność;
- uwzględnienia porcji warzyw/owoców do każdego posiłku;
- urozmaicenia diety w ryby i przetwory rybne, mleko i produkty mleczne;
- zmniejszenia przerw między posiłkami (poniżej 4 godzin) oraz oferowania minimum 5 posiłków w ciągu dnia;
- wyeliminowania produktów wysoko przetworzonych, które są źródłem ukrytego cukru i soli.

Żywnienie szpitalne

W 2023 r. nie oceniano żywienia w całodobowym w szpitalu na podstawie jadłospisu dekadowego.

7. Wzmoczony nadzór w zakresie żywienia zbiorowego typu otwartego w sezonie letnim

W zakresie wzmoczonego nadzoru nad zakładami żywienia zbiorowego typu otwartego w sezonie letnim przeprowadzono 4 kontrole tematyczne akcyjne.

Nieprawidłowości stwierdzone w 3 zakładach dotyczyły:

- stwierdzenia środków spożywczych po dacie minimalnej trwałości i terminie przydatności do spożycia,
- realizacji zasad GHP/GMP/procedur systemu HACCP,
- niewłaściwego stanu sanitarno-porządkowego w zakładzie.

Wydano zalecenia doraźne, nałożono grzywny w drodze mandatu karnego.

8. Współpraca z innymi inspekcjami urzędowej kontroli żywności

Zgodnie z Porozumieniem z dnia 22 grudnia 2020 r. pomiędzy Głównym Inspektorem Sanitarnym, Głównym Inspektorem Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Głównym Inspektorem Ochrony Środowiska w sprawie współdziałania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkcji pierwotnej pochodzenia roślinnego w 2023 r. przeprowadzono 5 kontroli tematycznych tj. 3 wspólnie z przedstawicielami PIORIN Oddział w Lipsku i 2 kontrole tematyczne z przedstawicielem IOŚ Oddział w Radomiu. Pobrane próbki ziarna zbóż w gospodarstwach rolnych w kierunku pestycydów przez przedstawicieli PIORIN nie wykazały nieprawidłowości.

Współpraca z ww. inspekcjami polegała również na przekazywaniu informacji o środkach spożywczych niespełniających wymagań jakości zdrowotnej, konsultowaniu i uzyskiwaniu informacji dotyczących bezpieczeństwa żywności w zakresie kompetencji innych inspekcji.

Ponadto:

Przedstawiciele PPIS w Lipsku i PIORIN Oddział w Lipsku, wspólnie przeprowadzili kontrole w związku z:

- wniesioną interwencją dot. wykonania zabiegu opryskania prosa na dosuszanie, w pobranej przez przedstawicieli PIORIN w Lipsku próbce „ziarna prosa” w wyniku przeprowadzonych badań laboratoryjnych nie stwierdzono pozostałości środków ochrony roślin;
- przekazaną informacją przez WIORIN w Warszawie o przekroczeniach najwyższych dopuszczalnych poziomów (NDP) określonych dla żywności w odniesieniu do substancji czynnych: acetamiprydu na poziomie $0,074 \pm 0,037$ mg/kg [NDP EU 0,01 mg/kg] i flonikamidu na poziomie $0,134 \pm 0,067$ mg/kg [NDP EU 0,03 mg/kg] stwierdzonych badaniami laboratoryjnymi w próbce „kapusty pekińskiej” pobranej przez przedstawicieli PIORIN Oddział w Lipsku w gospodarstwie rolnym na terenie powiatu lipskiego. Podczas kontroli ustalono, że „Kapusta pekińska” została wprowadzona do obrotu na giełdach w Radomiu i Sandomierzu;
- przekazaną informacją przez WIORIN w Warszawie o przekroczeniach najwyższych dopuszczalnych poziomów (NDP) określonych dla żywności w odniesieniu do substancji czynnej: chloropiryfos na poziomie $0,033 \pm 0,017$ mg/kg [NDP EU 0,01

mg/kg] stwierdzonych badaniami laboratoryjnymi w próbce „kopru ogrodowego” pobranego przez przedstawicieli PIORIN Oddział w Lipsku w gospodarstwie rolnym na terenie powiatu lipskiego. Plantacja „kopru ogrodowego” została zlikwidowana, nie została wprowadzona do obrotu.

Niepokojące jest stwierdzenie, że corocznie w badanych próbkach pobranych warzyw i zbóż pobranych od rolników z powiatu lipskiego, producentów produkcji pierwotnej, badaniami laboratoryjnymi zostają stwierdzone niedozwolone substancje lub przekroczone najwyższe dopuszczalne poziomy pozostałości środków ochrony roślin. Świadczy to o nieprzestrzeganiu przez rolników przy produkcji warzyw, zbóż zasad dobrej praktyki rolniczej z zastosowania środków ochrony roślin. Niejednokrotna analiza przyczyn powstania niezgodności wskazywała na słabe ogniwo, jakim jest człowiek.

9. Podsumowanie i wnioski.

W 2023 r. w porównaniu do 2022 r. łączna liczba obiektów objętych nadzorem PIS zwiększyła się o 165 (w 2022 r. o 53).

Największy wzrost podobnie jak w latach ubiegłych odnotowano w grupie producentów pierwotnych (gospodarstwa rolne).

Działania w zakresie nadzoru spełnienia wymagań prawa żywnościowego podejmowane są na podstawie planów kontroli opracowanych wg wytycznych GIS oraz kontroli podejmowanych *ad hoc*, w przypadku interwencji, powiadomień systemu RASFF, które mają na celu ograniczenie skutków powstałych niezgodności.

Stan sanitarno-higieniczny zakładów żywnościowo-żywnościowych zlokalizowanych na terenie powiatu lipskiego ocenia się jako dobry i na podstawie prowadzonych działań kontrolnych w obiektach będących pod nadzorem, stwierdza się systematyczną poprawę stanu sanitarno-technicznego.

Poprawa ta uzyskiwana jest między innymi dzięki wykonywaniu przez przedsiębiorców zaleceń pokontrolnych wydawanych w ramach prowadzonych postępowań administracyjnych.

Pomimo ciągłego wzrostu ilości zakładów, które wdrożyły i utrzymują procedury systemu HACCP w dalszym ciągu w trakcie kontroli sanitarnych stwierdza się, że opracowane, stosowane i wdrożone procedury bardzo często wymagają korekty, uzupełnienia lub dostosowania do faktycznych warunków panujących w obiekcie.

Nadal należy dążyć do wzrostu świadomości przedsiębiorców w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkowanej lub wprowadzanej do obrotu żywności i dokumentowanie działań podejmowanych w celu zapewnienia bezpieczeństwa żywności opartych na zasadach GHP/GMP/procedur systemu HACCP.

Bardzo ważna jest współpraca przedsiębiorców sektora spożywczego z przedstawicielami PIS w rozwiązywaniu problemów, co bardzo często stanowi czynnik mobilizujący do poprawy stanu sanitarnego obiektów i polepszenia jakości zdrowotnej żywności.

W dalszym ciągu należy konsekwentnie egzekwować zadania wynikające z obowiązujących przepisów prawa żywnościowego, w zakresie:

1. Prowadzenia nadzoru nad produkcją pierwotną w celu zapewnienia wytwarzania produktów bezpiecznych, w związku z obecnością pozostałości środków ochrony roślin w warzywach i zbożu.
2. Prowadzenia nadzoru w zakresie jakości żywności wprowadzanej do obrotu, produkowanej przez krajowych przedsiębiorców, jak również pochodzącej spoza Polski.

3. Kontynuowania realizacji przepisów dotyczących grup środków spożywczych, stosowanych w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży, w celu całkowitego wyeliminowania niezdrowych nawyków żywieniowych.
4. Wprowadzania do obrotu środków spożywczych o właściwej jakości zdrowotnej.
5. Wdrożenia i utrzymania skutecznych systemów kontroli wewnętrznej.

VI. STAN SANITARNO-HIGIENICZNY ZAKŁADÓW NAUCZANIA I WYCHOWANIA

1. Dane ogólne

W 2023 r. w ewidencji PPIS w Lipsku znajdowały się 32 stałe placówki oświatowo-wychowawcze. Ponadto w czasie letniego i zimowego wypoczynku objęto nadzorem 4 turnusy zgłoszone do Elektronicznej Bazy Wypoczynku Ministerstwa Edukacji Narodowej.

W ww. placówkach przeprowadzono 55 kontroli (51 w placówkach stałych, 4 w sezonowych) dotyczących oceny stanu sanitarnego placówek oświatowo-wychowawczych.

W 2023 r. nie wydawano decyzji administracyjnych (merytorycznych) oraz opinii sanitarnych.

Wystosowano 16 wystąpień pokontrolnych, na wszystkie otrzymano odpowiedzi od dyrektorów placówek oświatowo-wychowawczych.

Nie wydawano postanowień, upomnień i tytułów wykonawczych.

W 2023 r. na nadzorowanym terenie nie zlikwidowano żadnej placówki oświatowo-wychowawczej.

2. Podczas kontroli w placówkach oświatowo-wychowawczych w zakresie Higieny Dzieci i Młodzieży sprawowano nadzór nad:

1. Warunkami sanitarnymi.
2. Podejmowanymi pracami remontowymi.
3. Warunkami do utrzymania higieny osobistej w szkołach.
4. Infrastrukturą do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego.
5. Higienizacją procesów nauczania, tj.:
 - a) dostosowaniem mebli szkolnych do wzrostu uczniów,
 - b) higieniczną oceną rozkładów lekcji,
 - c) zapewnieniem uczniom miejsca na pozostawianie w szkole części podręczników i przyborów szkolnych,
 - d) przechowywaniem substancji i preparatów chemicznych w pracowniach szkolnych,
 - e) posiadaniem przez placówki certyfikatów na meble edukacyjne oraz urządzenia i sprzęt sportowy,
6. Oceną obciążenia uczniów szkół podstawowych ciężarem tornistrów,
6. Dożywianiem uczniów.
7. Stopniem przygotowania szkół do nowego roku szkolnego 2023/2024.
8. Przygotowaniem i przebiegiem wypoczynku dzieci i młodzieży w placówkach sezonowych, w aspekcie wymagań sanitarno-higienicznych.
9. Ochroną placów zabaw, terenów rekreacyjnych i terenów sportowych przed zanieczyszczeniami odchodami zwierzęcymi.
10. Gabinetami profilaktycznej opieki zdrowotnej nad uczniami funkcjonujących w szkołach.
11. Standardami dostępności do urządzeń sanitarnych w szkołach.

3. Wnioski wynikające z nadzoru prowadzonego nad placówkami oświatowo-wychowawczymi w 2023 r.

- Warunki sanitarno-higieniczne w placówkach oświatowo-wychowawczych na terenie powiatu lipskiego ulegają systematycznej poprawie. Jednak w dalszym ciągu część szkół nie spełnia standardów dostępności do urządzeń sanitarnych.
- We wszystkich szkołach na nadzorowanym terenie zapewniono infrastrukturę do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego. W dalszym ciągu nie są wykorzystywane istniejące w szkołach natryskownie.
- Wyposażenie placówek w nowy certyfikowany sprzęt sportowy oraz meble edukacyjne poprawia się systematycznie. Sprzęt sportowy z certyfikatami posiadają wszystkie nadzorowane placówki, z czego certyfikaty na całość sprzętu posiada 6 placówek. Certyfikaty na całość mebli edukacyjnych posiada 11 placówek.
- W dalszym ciągu szczególnej dbałości osób odpowiedzialnych za kształtowanie środowiska szkolnego, wymagają następujące aspekty organizacji procesów nauczania: dostosowanie mebli szkolnych do wzrostu uczniów, zgodnie z zasadami ergonomii, uwzględnienie zasad higieny pracy umysłowej uczniów przy ustalaniu tygodniowego rozkładu zajęć lekcyjnych.
- Na nadzorowanym terenie do bazy MEN zgłoszono 2 turnusy zimowego wypoczynku oraz 3 turnusy letniego wypoczynku w formie wyjazdowej. Skontrolowano 4 turnusy, gdzie zapewniono właściwe warunki sanitarno-higieniczne.
- We wszystkich skontrolowanych szkołach podstawowych zapewniono uczniom możliwość pozostawiania podręczników i przyborów szkolnych, jednak starsi uczniowie (liceum) nie chcą z niej korzystać.
- Sytuacja w zakresie dożywiania dzieci i młodzieży w stosunku do roku 2022 nie uległa zasadniczym zmianom. W dalszym ciągu należy czynić starania mające na celu zwiększenie funduszy na prowadzenie dożywiania uczniów w szkołach. W wielu placówkach wdrożono „Program dla Szkół”, którego celem jest długoterminowa zmiana nawyków żywieniowych dzieci poprzez zwiększenie udziału owoców i warzyw w ich codziennej diecie.
- Tylko nieliczne szkoły na nadzorowanym terenie posiadają gabinety profilaktycznej opieki medycznej. Opieka lekarska nie jest zapewniona w żadnej placówce, opiekę stomatologiczną uczniów zapewniono w 1 szkole.
- We wszystkich placówkach ochrona placów zabaw, terenów rekreacyjnych i sportowych przed zanieczyszczeniami odchodami zwierzęcymi jest zapewniona na właściwym poziomie.
- Zakres remontów generalnych oraz modernizacji bloków sportowych i bloków żywieniowych był podobny jak w 2022 r.

Ścisła współpraca z władzami samorządowymi, przekazywanie w formie wystąpień informacji dotyczących stwierdzonych w trakcie kontroli nieprawidłowości powoduje, że organy prowadzące znacznie szerzej postrzegają problemy placówek, szybciej podejmują działania mające na celu wyeliminowanie nieprawidłowości, co w konsekwencji prowadzi do poprawy warunków pobytu i pracy w placówkach oświatowych.

- Badaniu ciężaru tornistrów w 2 szkołach podstawowych poddano 514 uczniów. Dane z przeprowadzonych badań zostały udostępnione Dyrektorom Szkół, w celu podjęcia działań mających na celu niwelowanie ewentualnych nieprawidłowości w tym zakresie.
- W minionym roku zrealizowano wszystkie zaplanowane kontrole dotyczące oceny

stanu sanitarnego placówek.

VII. DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE ZAPOBIEGAWCZEGO NADZORU SANITARNEGO

Uzgadnianie planów zagospodarowania przestrzennego

W roku 2023 do PPIS w Lipsku wpłynęły 4 wnioski o uzgodnienia w zakresie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Dokonano następujących uzgodnień: w 1 przypadku zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko do projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lipsko oraz zaopiniowano 3 projekty dokumentów wraz z prognozą oddziaływania na środowisko na potrzeby opracowania oraz zmian miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Lipsko.

Uzgadnianie przedsięwzięć w zakresie środowiskowych uwarunkowań

Na wniosek organów samorządowych w roku 2023 wydano 24 opinie dotyczące przeprowadzenia **oceny oddziaływania na środowisko dla planowanych przedsięwzięć**, a w przypadku stwierdzenia takiej potrzeby określenia zakresu raportu oddziaływania tych przedsięwzięć na środowisko. Potrzebę przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko i wykonania raportu o oddziaływaniu na środowisko stwierdzono w przypadku przedsięwzięcia polegającego na realizacji linii technologicznej do produkcji pelletu i brykietu w Gminie Ciepiałów. W pozostałych 23 przypadkach nie stwierdzono potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko i opracowania raportu oddziaływania na środowisko. Rodzaje przedsięwzięć wymienionych w § 2 i § 3 rozporządzenia w *sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko*, które dominowały w postępowaniach dotyczących oceny oddziaływania na środowisko to: przebudowy dróg gminnych i powiatowych, budowy farm fotowoltaicznych, budowy sieci kanalizacji, montażu mobilnej wytwórni mas bitumicznych. Ponadto wydano 1 opinię na wniosek Wójta Gminy Chotcza w sprawie uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia w ramach oceny oddziaływania na środowisko przed uzyskaniem przez inwestora decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Dotyczyło to chowu i hodowli trzody chlewnej w cyklu zamkniętym.

Opiniowanie dokumentacji projektowej

W zakresie dokumentacji projektowej uzgodniono 10 dokumentacji, w tym: 1 projekt budowy budynku podmiotu leczniczego, 1 projekt budowy żłobka, 2 projekty budynków świetlic wiejskich, 3 projekty budowy kanalizacji, 2 projekty budowy ujęcia wody, 1 projekt budowy sieci wodociągowej. Przy opiniowaniu dokumentacji zwrócono szczególną uwagę na prawidłowy układ funkcjonalny pomieszczeń zgodnie z planowanym zakresem przeznaczenia, właściwe ciągi technologiczne, wentylację i ogrzewanie pomieszczeń, sposób rozwiązania instalacji wodno-kanalizacyjnych, sposób pozyskiwania wody bieżącej i ciepłej, sposób odprowadzania ścieków, sposób segregowania i składowania odpadów, zapewnienie wymaganych powierzchni nienasiąkliwych, łatwych do utrzymania w czystości. Wszystkie dokumentacje zaopiniowano pozytywnie.

Odbiory inwestycji

W roku 2023 do PPIS w Lipsku wpłynęło 12 wniosków o **dopuszczenie obiektu do użytkowania** (w trybie art. 56 ustawy *Prawo budowlane*) pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych. Wobec obiektów PPIS w Lipsku wyraził zgodę na działanie inwestora na zasadzie tzw. milczącej zgody (4 budynków handlowo-usługowych, rozbudowy przedszkola, budowy stacji ujęcia wody, przebudowy sieci wodociągowej, pomieszczeń biurowych, pomieszczeń do produkcji wyrobów garmażeryjnych, rozbudowy budynku produkcyjnego, pływalni, rozbudowy drogi).

Ponadto wydano 2 postanowienia dotyczące uzgodnień projektów decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz o warunkach zabudowy – budowy żłobków w Lipsku i Gminie Solec nad Wisłą oraz na wniosek strony 1 opinię o spełnieniu wymagań higieniczno-zdrowotnych przez chłodnię/przechowalnię owoców, celem pozyskania funduszy z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Decyzje obciążające opłatą

W roku 2023 za dokonane czynności przez Zapobiegawczy Nadzór Sanitarny, wydano 10 decyzji obciążających opłatą inwestorów.

Podsumowując rok 2023 należy stwierdzić, że w powiecie lipskim następuje dalszy rozwój infrastruktury, zwłaszcza użytku publicznego. Nowo powstające obiekty budowlane zaprojektowane są w sposób respektujący wymagania ochrony środowiska oraz zapewniający zachowanie odpowiednich warunków sanitarno-higienicznych dla użytkowników/pracowników, co niewątpliwie wpływa pozytywnie na warunki korzystania/zatrudnienia poprzez stworzenie nowych miejsc pracy. Wzrasta też poprawa warunków życia i zdrowia mieszkańców powiatu, jednym z przykładów może być rozszerzająca się sieć kanalizacji oraz wodociągów publicznych czy budowa/przebudowa dróg krajowych, powiatowych i gminnych, jak również powstające nowe placówki opieki zdrowotnej oraz opieki nad najmłodszymi mieszkańcami powiatu lipskiego.

VII. DZIAŁALNOŚĆ OŚWIATOWO-ZDROWOTNA I PROMOCJA ZDROWIA

Głównym celem działań oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia jest kształtowanie postaw zachowań prozdrowotnych poprzez promowanie zdrowego stylu życia oraz informowanie o konsekwencjach dla zdrowia zachowań ryzykownych.

Działania z zakresu oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia na terenie powiatu lipskiego polegały na inicjowaniu, organizowaniu, prowadzeniu, koordynowaniu i nadzorowaniu działalności oświatowo-zdrowotnej w celu kształtowania odpowiednich postaw i zachowań w różnych dziedzinach zdrowotnych i sanitarnych. Podstawą działań profilaktyki uniwersalnej była systematyczna praca w zakresie edukacji zdrowotnej ogółu społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, a także seniorów oraz personelu podmiotów leczniczych i pracowników zakładów pracy. Wynika to głównie z przesłanki, że zapobieganie chorobom wymaga znacznie niższych nakładów finansowych niż leczenie.

Sposoby realizacji zadań Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia były zgodne z polityką jakości PIS, a kierunki podejmowanych działań wynikały z:

- potrzeb zdrowotnych mieszkańców powiatu, sytuacji epidemiologicznej kraju i powiatu lipskiego,
- zadań PPIS w zakresie zdrowia publicznego, promocji zdrowia i profilaktyki chorób oraz wytycznych,
- propozycji i założeń: NPZ na lata 2021-2025, Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), MZ, GIS, MPWIS,
- programów resortowych, Światowego Dnia Zdrowia i Hasła Roku 2023 pt. **#ZdrowieDlaWszystkich**, porozumień zawartych z partnerami realizowanych przedsięwzięć, a także przyjętych i wdrożonych do realizacji interwencji programowych i nieprogramowych ogólnopolskich, wojewódzkich i powiatowych.

Działalność oświatowo - zdrowotna i promocja zdrowia

W roku 2023 pracownik ds. Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia oddziaływał na kształtowanie prawidłowych zachowań i postaw prozdrowotnych mieszkańców powiatu lipskiego poprzez: inicjowanie, koordynowanie i wdrażanie przedsięwzięć prozdrowotnych, wytyczanie kierunków oraz monitoring zadań w obszarze edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia. Celem tych przedsięwzięć było kształtowanie u ludzi postaw prozdrowotnych oraz edukacja społeczeństwa w zakresie profilaktyki zdrowia. Zrealizowane przedsięwzięcia miały na celu poszerzenie wiedzy poprzez edukację prowadzoną różnorodnymi metodami, dostosowanymi do potrzeb i oczekiwań odbiorców, motywowały ich do podwyższenia jakości życia. W 2023 roku prowadzony był monitoring i ocena w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki chorób poprzez wizytacje (przeprowadzono 33 wizytacje: w przedszkolach, szkołach i placówkach wypoczynku zimowego oraz letniego oraz podmiotach leczniczych).

1. Tematyka działalności oświatowo–zdrowotnej

Tematyka działań oświatowo-zdrowotnych i promocji zdrowia charakteryzowała się dużą różnorodnością zarówno treści, metod, form i dotyczyła: profilaktyki chorób i zakażeń, głównie HIV/AIDS, grypy, Covid-19, propagowania szczepień (zwłaszcza szczepień zalecanych seniorom, szczepień realizowanych wśród osób pochodzących z Ukrainy), poprawy zasad zdrowego stylu życia w zakresie sposobu żywienia i jakości zdrowotnej żywności (w tym suplementów diety), otyłości i aktywności fizycznej, profilaktyki upadków i urazów wśród osób starszych, profilaktyki zatruc pokarmowych, w tym zatruc grzybami, profilaktyki chorób odkleszczowych oraz chorób nowotworowych, profilaktyki przeciw uzależnieniom. Ponadto propagowania zasad bezpiecznego wypoczynku letniego i zimowego. Wiedza na temat zachowań sprzyjających utrzymaniu zdrowia pozwala podnieść jego jakość oraz zapewnić prawidłowe funkcjonowanie w społeczeństwie. W działania edukacyjno-informacyjne zaangażowane były również: wszystkie typy szkół, przedszkola i oddziały przedszkolne, podmioty lecznicze oraz lokalne samorządy i media.

2. Adresaci podejmowanych interwencji programowych i nieprogramowych

Pion Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia podejmuje działania, których podstawowym celem jest ochrona zdrowia ludzkiego, kształtowanie postaw i zachowań prozdrowotnych, aktywizowanie i motywowanie społeczeństwa do działań na rzecz

własnego zdrowia poprzez realizację programów edukacyjnych. Odbiorcami podjętych działań prozdrowotnych były zróżnicowane grupy społeczeństwa, w tym przede wszystkim: dzieci przedszkolne, dzieci i młodzież szkolna, dzieci i młodzież z placówek wypoczynku zorganizowanego letniego i zimowego, dyrektorzy szkół i kadra pedagogiczna, rodzice i opiekunowie dzieci i młodzieży, pacjenci i pracownicy podmiotów leczniczych, dorosła społeczność powiatu lipskiego.

Poprzez koordynację na poziomie powiatowym w minionym roku zostało zrealizowane 35 działań programowych, tj. 15 programów edukacyjnych oraz 20 interwencji nieprogramowych - kampanii i akcji profilaktycznych i społecznych. Skierowano je do **16 806 osób** w powiecie lipskim.

3. Współpraca w realizacji interwencji programowych i nieprogramowych

Przy wdrażaniu i realizacji przedsięwzięć oświatowo-zdrowotnych współpracowano w środowisku lokalnym z: przedszkolami, szkołami, władzami lokalnymi, samorządami, organizacjami pozarządowymi, lokalnymi mediami, Krajowym Centrum ds. AIDS oraz innymi organizacjami i instytucjami, tj.: NIZP-PZH, MEN.

4. Działalność edukacyjno-szkoleniowa

W roku 2023 prowadzono działalność edukacyjną i szkoleniową, poświęconą profilaktyce zachorowań na gripę, poprawie stylu życia (prawidłowe żywienie z uwzględnieniem suplementów diety, aktywność fizyczna), profilaktyce chorób onkologicznych (głównie raka piersi), poprzez szkolenia dla szkolnych koordynatorów programów (w formie on-line), uczniów szkół średnich (w formie warsztatów edukacyjno-szkoleniowych), przedstawicieli różnych grup społecznych (prelekcje w zakresie szczepień dla uczniów, dla obywateli Ukrainy i dla seniorów, zapobiegania upadkom i urazom dla seniorów) i zawodowych (pracownicy ochrony zdrowia). Nasilono działania edukacyjno-prozdrowotne wykorzystując stronę internetową PSSE, portale społecznościowe Facebook i platformę X (wcześniej: Twitter), lokalne media, co umożliwiło dotarcie do szerokich grup społeczeństwa.

7. Programy ogólnopolskie, wojewódzkie i lokalne.

W 2023 r. prowadzono i realizowano 15 programów edukacyjno-profilaktycznych: ogólnokrajowych, wojewódzkich, powiatowych i lokalnych oraz 20 zasadniczych interwencji nieprogramowych, tj. kampanii, akcji społecznych i medialnych skierowanych do szerokiego grona odbiorców. Zrealizowane w 2023 r. przedsięwzięcia programowe:

- Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu. Realizowane przedsięwzięcie w zakresie profilaktyki palenia tytoniu obejmowało takie działania jak: ogólnopolskie kampanie i akcje edukacyjno-informacyjne pt. *Światowy Dzień bez Tytoniu* (31 maja 2023 r.) oraz *Światowy Dzień Rzucania Palenia* (listopad 2023 r.), oceniono również aktualną sytuację w zakresie przestrzegania zakazu palenia tytoniu w 219 różnego rodzaju obiektach: zakładach pracy, zakładach gastronomicznych, placówkach nauczania i wychowania, podmiotach leczniczych i innych obiektach użyteczności publicznej, tj. prowadzony był comiesięczny monitoring przestrzegania zapisów ustawy *o ochronie przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych* w nadzorowanych zakładach i obiektach.
- Krajowy Program Zwalczenia AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV na lata 2022–2026. Podejmowane działania kierowane są do ogółu społeczeństwa oraz do osób

- o zwiększonym poziomie zachowań ryzykownych, promowanie testowania w kierunku HIV.
- W roku szkolnym 2022/2023 w przedszkolach kontynuowano program edukacyjny pt. *Skąd się biorą produkty ekologiczne*, którym objęto **315 dzieci**, 5-6 latków z **13** placówek: przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych.
 - Przeszkolny Program *Czyste Powietrze Wokół Nas* – program edukacji antytytoniowej dla dzieci w wieku przedszkolnym, ich rodziców i opiekunów.
 - Program *#Żyj dobrze* - program edukacyjny w zakresie zdrowego stylu życia dla uczniów szkół podstawowych, zachęcający do działań na rzecz odbudowania zdrowia nadwyreżonego podczas pandemii Covid-19.
 - Program edukacyjny *Trzymaj Formę* - z zakresu trwałego kształtowania prozdrowotnych nawyków wśród młodzieży szkolnej poprzez promocję zasad aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety – klasy V-VIII szkół podstawowych. Działaniami objęto **1435 uczniów** oraz ich rodziców w **12** szkołach podstawowych.
 - Program *Nie pal przy mnie, proszę* - program edukacji antytytoniowej dla dzieci klas I-III szkół podstawowych.
 - Program *Znajdź właściwe rozwiązanie* - program profilaktyki palenia tytoniu dla starszych klas szkół podstawowych.
 - Programy edukacyjne dotyczące zapobiegania chorobom przenoszonym przez kleszcze pt. *Chroń się przed kleszczami wszystkimi sposobami* oraz *Kleszcz mały czy duży, nic dobrego nie wróży*. Programy realizowane lokalnie w dwóch szkołach w powiecie.
 - Program pt. *Bieg po zdrowie* - kolejna edycja programu w roku szkolnym 2022/2023, dotyczący antytytoniowej edukacji zdrowotnej dla uczniów klas IV szkół podstawowych.
 - W szkołach ponadpodstawowych program profilaktyki uzależnień pt. *ARS, czyli jak dbać o miłość*. Celem programu jest ograniczenie niekorzystnych następstw zdrowotnych, prokreacyjnych i społecznych związanych z używaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych przez młodzież wchodzącą w dorosłe życie.
 - Program profilaktyki raka skóry - czerniaka, pt. *Znamię! Znam je?* realizowany w 7 szkołach ponadpodstawowych, obejmujący 335 uczniów i innych odbiorców.
 - Program w zakresie wirusowego zapalenia wątroby, pt. *Podstępne WZW* realizowany w 7 szkołach ponadpodstawowych, którym objęto 331 osób: uczniów, rodziców oraz kadry pedagogicznej.
 - Program profilaktyki raka piersi *Zdrowe piersi są OK* zrealizowany w 6 szkołach ponadpodstawowych, objęto nim 283 osoby (uczniów i rodziców/opiekunów – głównie kobiet).
 - *Wybierz Życie – Pierwszy Krok* program edukacyjny dla uczniów szkół ponadpodstawowych dotyczący profilaktyki raka szyjki macicy (dziewczęta i chłopcy w wieku 16–19 lat oraz ich rodzice i nauczyciele – ogółem 414 odbiorców działań programowych).

8. Interwencje nieprogramowe krajowe, wojewódzkie i lokalne.

W obszarze interwencji nieprogramowych wspierano i realizowano zasadnicze przedsięwzięcia, kampanie społeczne i akcje o tematyce dotyczącej: profilaktyki chorób, zwłaszcza HIV/AIDS, grypy, propagowania szczepień ochronnych, Światowego Dnia Zdrowia i realizacji Hasła Roku 2023, Światowego Dnia bez Tytoniu i Światowego Dnia Rzucania Palenia, bezpieczeństwa dzieci i młodzieży podczas wypoczynku letniego i zimowego, profilaktyki używania narkotyków, w tym nowych narkotyków tzw.

dopalaczy, profilaktyki zatruc pokarmowych, w tym zatruc grzybami, profilaktyki chorób odzwierzęcych i pasożytniczych, profilaktyki wszawicy. Prowadzono akcję informacyjną do Kampanii Europejskiego Urzędu ds. Bezpieczeństwa Żywności *Wybieraj bezpieczną żywność*. Ponadto współuczestniczono w organizacji konkursu fotograficznego *Leśne Inspiracje*, organizowanego przez WSSE w Warszawie oraz konkursu *Festiwal Piosenki o Zdrowiu*. Pracownicy PSSE w Lipsku prowadzili stoiska informacyjno-edukacyjne PIS w trakcie trzech imprez masowych, na których m.in. promowano zdrowy styl życia i szczepienia ochronne oraz edukowano z zakresu prawidłowego żywienia, profilaktyki uzależnień i chorób nowotworowych. Pracownik ds. oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia wziął udział w obchodach szkolnego dnia profilaktyki pn. *Żyj z całych sił*, zorganizowanych w zespole szkół (podstawowych), przeprowadził dwukrotnie warsztaty edukacyjno-informacyjne dla uczennic szkół ponadpodstawowych i ich rodziców (kobiet) z zakresu nauki samobadania piersi. Ponadto zrealizowano Projekt PSSE w Lipsku 2023 r. pt. *Utrzymanie dobrostanu zdrowia seniorów poprzez prawidłowe odżywianie i szczepienia ochronne*. Projekt miał na celu popularyzację zdrowego odżywiania wśród osób starszych, prawidłowego stosowania suplementów diety, zachęcanie do szczepień zalecanych seniorom oraz zapobieganie upadkom i urazom u osób starszych.

9. Wnioski, podsumowanie

W roku 2023 większość placówek przedszkolnych i szkolnych realizowała inicjowane przez PPIS w Lipsku programy (15 interwencji programowych) i kampanie prozdrowotne. W minionym roku działaniami edukacyjnymi i informacyjnymi objęto o ponad 3. tysiące odbiorców więcej niż w roku poprzedzającym (2022).

Opisane w opracowaniu programy edukacyjne, kampanie i akcje profilaktyczne będą kontynuowane w roku 2024, modyfikowane w oparciu o bieżące wytyczne GIS i MPWIS, w zależności od potrzeb bieżących w kraju, województwie i powiecie.

PODSUMOWANIE

Działania kontrolne podejmowano zgodnie z planem zasadniczych zadań na rok 2023, jednak w pierwszej kolejności podejmowane były działania w sytuacji bezpośredniego zagrożenia zdrowia i życia ludzkiego (kontrole interwencyjne, akcyjne, graniczne).

W 2023 r. nowym wyzwaniem mającym wpływ na działalność organów PIS był napływ uchodźców z Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Wobec potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa epidemicznego wynikającego z obecnością obywateli narodowości ukraińskiej w naszym kraju, PPIS w Lipsku prowadził aktywne działania na nadzorowanym terenie. Do podmiotów leczniczych na terenie powiatu lipskiego przekazywano na bieżąco pisma informujące, komunikaty i wytyczne zamieszczane na stronie internetowej MZ, w tym dotyczące szczepień obywateli narodowości ukraińskiej realizowanych w podmiotach wykonujących działalność leczniczą w celu wzmocnienia czujności ze strony personelu medycznego oraz terminowego zgłaszania podejrzeń przypadków ostrego porażenia wiotkiego w związku z masowym przemieszczaniem się ludności narodowości ukraińskiej i wzrostem ryzyka rozprzestrzeniania się wirusa polio.

Oprócz ww. zadań w trybie ciągłym PIS prowadziła wszelkie ustawowe działania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego poprzez nadzór nad bezpieczeństwem żywności, wody do spożycia, kosmetykami, higieną środowiska, pracy, nauczania i wychowania oraz warunkami sanitarnymi podmiotów leczniczych.